

Hollolan kunta

Talousarvio 2016 Taloussuunnitelma 2016-2018

Heinsuon koulun havainnekuva

Yhdistymisvaltuusto 16.11.2015

Sisällysluettelo

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	2
1. Yleisperustelut.....	4
1.1 Talousarvion rakenne ja sitovuus.....	4
1.2 Tilivelvolliset.....	4
1.3 Hollolan kuntastrategia.....	5
1.4 Strategiset riskit.....	7
1.5 Valtuuston hyväksymät tavoitteet.....	9
1.6 Yleiset taloudelliset lähtökohdat.....	10
1.7 Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet.....	12
1.8 Väestö ja työllisyys.....	17
2. Käyttötalousosa.....	20
2.1 Kunnanhallitus.....	22
2.1.1 Konsernipalvelut.....	23
2.1.2 Sosiaali- ja terveystaloudet, Hollolan kunnan osuus.....	26
2.2 Perusturvalautakunta.....	27
2.3 Sivistyslautakunta.....	33
2.4 Tekninen lautakunta.....	35
2.4.1 Tekniset palvelut /vesihuoltolaitos.....	38
2.4.2 Tekniset palvelut/ toimitilapalvelut.....	40
2.5 Käyttötalouden yhdistelmälaskelmat.....	45
3. Investointiosa.....	51
4. Tuloslaskelmaosa.....	57
5. Rahoitusosa.....	62
6. Konsernia koskevat tavoitteet.....	63
7. Taseyksiköiden erillislaskelmat.....	67

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Vuosi 2015

Talousvuosi 2015 on ollut vaikea. Hollolan kunnan verotulojen kertymä on jäänyt lähes kaksi miljoonaa alle budjetoidun ja sosiaali- ja terveystoimen menot kasvavat edellisvuodesta yli 2 milj. euroa. Kun lisäksi Kalliolan koulun purkukustannuksista aiheutuu n. 2 milj. euron kertapoisto, on vuoden 2015 tilinpäätös päätymässä lähes 6 milj. euroa alijäämäiseksi. Myös Hämeenkosken kunnan tulos on jäämässä alijäämäiseksi.

Yhdistymiseen liittyviä toimenpiteitä on toteutettu koko vuosi. Yhdistymisvaltuusto on linjannut keskeisiä talouden periaatteita ja kuntastrategian päivitys on valmistumassa.

Vuosi 2016

Vuosi on ensimmäinen yhdistetyn Hollolan ja Hämeenkosken toimintavuosi.

Talous

Vuoden 2016 talousarvioesitys on -0,8 milj. euroa alijäämäinen. Alijäämäinen talousarvio ei vastaa yhdistymisvaltuuston tasapainotuslinjauksia, mutta on tyydyttävä, kun otetaan huomioon poikkeuksellisen heikko taloustilanne. Epäselvässä toimintaympäristössä, useiden keskeisten uudistusten ollessa avoimina, varovaisuus on perusteltua. Tätä puoltaa myös se seikka, että kunnassa on tehty isoja talouden tasapainotusratkaisuja ja lii- säsopeutus vaatisi merkittäviä palveluihin ja palveluverkkoon kohdistuvia leikkauksia tai toiminta-alueen osalta merkittävästi korkeampaa veroastetta.

Tulojen kasvu pohjaa lähes yksinomaan valtionosuuksien kasvuun. Vuosia jatkuneiden valtionosuusleikkauksien jälkeen kasvua on odotettavissa n. 2,9 milj. euroa (9 %). Kasvu selittyy uuden valtionosuusjärjestelmän hyödyillä sekä valtion vähentyneiden verotulojen kompensatiolla.

Verotulojen oletetaan sen sijaan vähenevän -0,8 milj. euroa eli n. - 0,9 % vuoden 2015 tasosta, koska työtulo- vähennys sekä työttömyyden kasvu vähentää yleistä niukkaa kasvupohjaa.

Toimintakulut vähenevät -8 milj. euroa (-2,7 %), mikä aiheutuu Kärkölän sivistystoimialan menojen (ja tulojen) poistumisesta Hollolan kunnan talousarviosta yhteistoimintasopimuksen päätyttyä. Bruttomenojen kasvu on 0 % ilman Kärkölän lukujen vaikutusta, nettomenojen vähennys -1 %.

Oivan ja kuntayhtymän maksuosuuksiin on varattu n. 350 t euroa (0,5 %) vuoden 2015 toteutumisenustetta (ilman kuntayhtymän alijäämän kattamista) vähemmän. Muiden toimintojen osalta vuoden 2016 taso vastaa vuoden 2015 kulutasoa.

Investoinnit ja niiden rahoitus

Investoinnit ovat yhteensä n. 12,2 milj. euroa brutto. Nettovelka kasvaa n. 4,4 milj. euroa. Velkamäärä asukas- ta kohden on vuoden 2016 lopussa n. 2 840 euroa. Velkaantumista on kyetty hillitsemään merkittävästi Kallio- lan ja Heinsuon koulujen elinkaarihanketoteutuksella.

Kiinteistöjen rakentamishjelma on vuodelle 2016 n. 3 milj. euroa. Investoinneista merkittävin on Salpakan- kaan koulun 3. vaihe 1,45 milj. euroa ja Kankaan koulun laajennus ja perusparannus 1 milj. euroa. Kuntatek- niikan investointiohjelma on 5,8 milj. euroa. Suurimpina hankkeina ovat kuntakeskuksen tiejärjestelyt ja Hopea- kallio-Paassillan alueen järjestelyt. Vesihuoltolaitoksen investointeja arvioidaan toteutettavan n. 2,6 milj. euron arvosta.

Toiminta

Vuoden 2016 toiminta kyetään turvaamaan vuoden 2015 tasolla. Kuntaliitos heijastuu erilaisiin kehittämiskoh-teisiin. Strategiset panostukset näkyvät erityisesti ennaltaehkäisyssä, elinkeinotoiminnassa ja työllisyyden hoi-dossa. Strategisiksi tavoitteiksi on määritelty tasapainoinen talous, hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspal-velut, vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys sekä hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut hen-kilöstö.

Vapaa-aikatoimen uudelleenorganisointuminen liikunnan siirtyminen tekniseltä toimialalta sivistyksen toimialalle samoin kuin ennaltaehkäisevän työn voimakas panostaminen tulee näkymään eri tavoin. Kärkölen sivistyspal-veluiden tuottaminen siirtyy v. 2016 Kärkölen itsensä hoidettavaksi.

Tulevaisuus

Kuntien toimintaympäristön muutokset vaikuttavat kokonaisvaltaisesti. Talouden jo kuudetta vuotta jatkuva taantuma näkyy erityisesti heikkona tulopohjan kehityksenä ja kulujen kasvuna, mitä on siivittänyt ikääntymi-sen lisäksi työttömyyden nopea kasvu ja kunnille siirretyt lisävastuut. Alijäämäkuntia arvioidaan ensi vuoden jälkeen olevan jo yli kolmannes kunnista.

Eduskuntavaalien jälkeen laadittu uusi hallitusohjelma on lupaamassa kunnille ensimmäistä kertaa vuosiin rahoituspohjan vahvistumista (normipurku, tuottavuusloikka), mutta konkreettiset toimenpiteet antavat odottaa.

Uuden hallituksen hallitusohjelmaan on kirjattu laajoja toimenpiteitä, mitkä toteutuessaan vaikuttavat merkittä-västi kuntiin. Keskeisin niistä on sosiaali- ja terveystoimen rakenneuudistus, mitä ollaan viemässä itsehallinto-alueiden muodostamisen suuntaan. Tämä vie kuntien toiminnasta, menoista ja rahoituksesta keskimäärin puo-let. Itsehallintoalueille siirtynee myös muita kuntien vastuulla olevia tehtäviä. Kuntien uusi rooli ja tulevaisuus tulee muuttumaan nykyisestä olennaisesti.

Alkusyksystä käynnistynyt turvapaikanhakijoiden virta on marraskuun alkuun mennessä hidastunut. On kuiten-kin todennäköistä, että kansainvälisten kriisien jatkuessa, myös turvapaikanhakijoiden määrä poikkeaa aikai-sempien vuosien tasosta merkittävästi. Hakijamäärien ollessa suuria, vaikutukset tulevat näkymää kaikilla alu-eilla ja kaikissa kunnissa. Palvelutarpeen kasvu ja asiaan liittyvät erilaiset jännitteet luovat lisäpaineita kunnille. Erityisesti kotouttamisen onnistuminen on avainasemassa tulevien vuosien paineiden hallinnan näkökulmasta.

Maakunnallista hyvinvointiyhtymää tavoitellaan vuoden 2017 alkuun. Tämä tarkoittaisi etupainotteisen sosiaali – ja terveystoimen rakenneuudistuksen toteuttamista siirtämällä kaikki perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon palvelut samana organisaatioon. Muutos on merkittävä toteutuessaan ja luo kunnille mahdollisuuden turvata kansalaisten palvelut niukkenevassa taloudessa paremmin.

Hollolassa 4. marraskuuta 2015

Päivi Rahkonen
Kunnanjohtaja

1. Yleisperustelut

1.1 Talousarvion rakenne ja sitovuus

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan talousarvio on laadittu kuntalaissa esitetyllä rakenteella.

Suunnittelun lähtökohdissa ja yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen sekä kunnallistalouden kehitykseen, kunnan strategia ja strategiset tavoitteet.

Käyttötalousosa sisältää toimialakohtaiset talousarviot. Toimialojen suunnitelmat sisältävät myös toiminnalliset tavoitteet ja tunnusluvut.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja –menot sekä suunnitelman mukaiset poistot.

Investointiosassa esitetään kunnan investointimenot ja –tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti.

Rahoitusosassa esitetään meno- ja tuloarviona pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman.

Vuonna 2016 käyttötalouden osalta sitovuustasoksi on kaikkien toimialojen osalta määritelty nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus (=nettomeno).

Investointien sitovuustaso on esitetty investointiosassa. Investointien osalta on käytössä myös nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus.

Sitovuustasot valtuustoon nähden:

Talousarvio-osa	Sitovuustaso
Käyttötalousosa	toimintatulojen ja –menojen erotus, toimintakate
Tuloslaskelmaosa	rahoitustulot ja –menot netto
Investointiosa	investointitulot ja menot netto
Rahoitusosa	antolainat, lainanlyhennykset, lainat, brutto

Investointien sitovuustasot toimialoittain ovat seuraavat:

- **Kunnanhallitus:** kiinteä omaisuus
- **Kaikki toimialat:** irtain omaisuus
- **Tekninen Itk:** Hankekohtaiset rakennusinvestoinnit (erittely hankkeittain), muut rakennusinvestoinnit, liikennealueet, muut yleiset alueet, vhl investoinnit.

1.2 Tilivelvolliset

Kuntalain 125 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta. Muistutuksen edellytyksenä on, että tilivelvollinen on toiminut vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen.

Tilivelvöllisellä on henkilökohtainen vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvöllisaseman puuttuminen vapauta esimiehiä toiminnan valvontavastuusta.

Kuntalain tarkoittamia tilivelvöllisiä ovat mm. **kunnan toimielimen jäsenet ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Tilivelvöllisiä voivat olla myös muut toiminnasta itsenäisesti vastaavat henkilöt.** Viranhaltijan tilivelvollisuus on ratkaistava tapaus tapaukselta henkilön tosiasiallisten tehtävien ja aseman mukaan eikä niinkään muodollisen virka-aseman perusteella. Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuuluisi hänelle hänen asemansa perusteella muutoinkin – esimiehenä, laskujen hyväksyjänä tai määrärahojen käytöstä päättävänä viranhaltijana (Harjula ja Prättälä: Kuntalaki – tausta ja tulkinat, 2015).

1.3 Hollolan kuntastrategia

Hollolan kunnanvaltuusto hyväksyi 26.6.2013 uuden kuntastrategian. Yhdistymissopimuksen kohdan 2.1 mukaan: ”Yhdistyneen kunnan strategia perustuu Hollolan kunnanvaltuuston 26.6.2013 hyväksymään kuntastrategiaan, jonka mukaan Hollola on aktiivisesti ratkaisuja etsivä, yhteistyöhakuinen ja vastuullinen kunta.”

Strategia-asiakirjan päivittämistä on valmisteltu kevään aikana sekä yhdistymishallituksen, kuntalais- ja henkilöstön palautteiden pohjalta sekä kunnan esimiesten antamien palautteiden avulla. Yhdistymishallitus on kokouksessaan 15.6.2015 hyväksynyt talousarviovalmistelun pohjaksi johtoryhmän koostaman kuntastrategiapohjan. Yhdistymisvaltuusto on puolestaan käsitellyt ko. pohjaa seminaarissaan 29.10.2015.

Päivitetystä kuntastrategiassa visio eli kunnan tahtotila on määritelty seuraavasti:

”Hollola on aktiivinen ja rohkeasti ratkaisuja etsivä kunta, jossa on hyvä elää ja yrittää”

Keskeiseksi arvoksi on määritelty **vastuullisuus**, joka tarkoittaa:

- Ennakoivaa, tulevaisuuden huomioon ottavaa päätöksentekoa
- Ratkaisukeskeisyyttä
- Avoimuutta
- Välittämistä

Käytännön toiminnassa vastuullisuus näkyy meillä seuraavasti:

- Valmistelussa pohdimme ja selvitämme taustoja kokonaisvaltaisesti
- Päätöksenteko ja toiminta on perusteltua, tasapuolista, oikeudenmukaista ja lainmukaista
- Haemme ratkaisuja myös vaikeisiin asioihin yhteistyöllä sekä luovilla ja ketterillä ratkaisuilla
- Otamme mukaan kuntalaiset, yhdistykset ja yritykset yhteisöllisyyden tukemiseen ja palvelujen kehittämiseen

Strategiassa korostuvat valtuustokauden näkökulmasta keskeisimmiksi koetut osa-alueet.

Strategiset tavoitteet ovat seuraavat:

- 1. Tasapainoinen talous:** Tulos>0, vuosikate riittää korvausinvestointeihin, talousarvio tasapainossa
- 2. Hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut:** Asiakaspalaute > 3,7 (1-5), terveyden ja hyvinvoinnin kohentaminen
- 3. Vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys:** Väestönlisäys > 0,5 %/v, yritysten määrä > +50/vuosi/netto, työttömyysaste alle maan keskiarvon
- 4. Hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö:** Henkilöstön työhyvinvointi > 3,7 (1-5), Sairauspoissaolot < 11tp/hlö

Hollolan kunnan strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät (Yhdistymishallitus
15.6.2015, yhdistymisvaltuuston seminaari 29.10.2015)

Tasapainoinen talous	Hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut	Vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys	Hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö
Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi	Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Mahdollistava kaavoitus ja riittävä tonttitarjonta	Kaikki arvioivat ja kehittävät
Vastuulliset investoinnit	Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen	Hyvät työyhteisötaidot, osaaminen ja laadukas esimiestyö
Konserniohjaus ja riskienhallinta	Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen	Markkinointi ja viestintä	Vetovoimainen työnantaja

1.4 Strategiset riskit

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys (1, 2 tai 3) ¹	Riskin merkittävyys (1, 2 tai 3) ²	Hallintatoimenpiteet	Vastuuhenkilö/toimiala	Vaikutus
Elinkaarihankkeiden toteutuksen talousriski	Hanke ei toteudu suunnitelman mukaan jolloin syntyy lisäkustannuksia	2	3	Systemaattinen raportointi ja seuranta –urakoitsija paikan päälle raportoi- maan	Tekninen johtaja	Talouden epätasapaino/arvioitujen kustannusten ylitys
Sosiaalisten ongelmien kasvu kuten syrjäytymisen ja työttömyys	Työttömyysasteen nousu, toimeentuloasiakkaiden ja sosiaalityön asiakkaiden määrän lisääntyminen, ongelmien pitkittyminen ja kasautuminen	3	3	Palvelutarpeen arviointiin perustuva asiakasohjaus, asiakkaiden osallisuutta edistävät työmuodot ja palvelut	Peruspalvelujohtaja	Palveluiden tarve kasvaa, kustannukset kasvavat
Henkilöstön saatavuus	Avainhenkilöiden vaihtuvuus ja saatavuus, joudutaan turvautumaan ostopalveluihin enemmän	2	2	Aktiivinen rekrytointi, optimaaliset kelpoisuusehdot, työyhteisötaitojen kehittäminen	Koko johtoryhmä/kaikki toimialat, henkilöstöjohtaja	Palvelutuotanto vaarantuu, kustannukset nousevat

¹ 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

² 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Riski	Ilmeneminen	Todennäköisyys	Merkitävyys	Hallintatoimenpiteet	Vastuuhenkilö/toimiala	Vaikutukset
Kunnan vetovoima heikkenee	Yritysten määrä laskee, väestön määrä laskee	2	2	Markkinointi ja viestintä - positiivisen kuntakuvan edistämiseksi, tarpeiden mukaiset palvelut, keskustan elävöittämiseksi tehtävät toimet	Koko johtoryhmä/kaikki toimialat	Verotulot vähenevät, palvelutaso laskee, kunta näivettyy
Tulorahoituksen heikkeneminen	Lainamäärä kasvaa, jonka johdosta rahoitusriskit kasvavat, kertynyt ylijäämä pienenee, jatkuvat sopeutustoimet	3	3	Sopeutukset, palveluverkon tarkastelu, rahoitusriskeiltä suojautumisen välineiden käyttäminen	Koko johtoryhmä/kaikki toimialat	Palveluiden taso heikkenee
Toimintaympäristön ennakoimattomuus	Ennakoitavuus muuttuu nopeasti, kunnille uusia velvoitteita yllättäen ilman lisärahoitusta (esim. kotouttamistarpeen kasvu), lainsäädännön muutokset, kuntien roolin muuttuminen	3	3	Sopeutuminen, toimintamallien muuttaminen toimintaympäristön muutokseen vastaamiseksi, kotouttamissuunnitelmien laadinta ja suunnitelmiin perustuvat toimenpiteet	Koko johtoryhmä/kaikki toimialat	Palvelutuotantorakenne ei vastaa riittävän nopeasti muutokseen tai odotuksiin, eriarvoistuminen lisääntyy, talouden tasapaino heikkenee
Laajoihin kansanjoukkoihin kohdistuvat uhat	pandemiat, turvallisuusuhat, myrskyt	1	1	Valmiussuunnittelun ajantasaisuus, harjoitukset	Koko johtoryhmä/kaikki toimialat	sähkökatkot, turvattomuus ja epävarmuus lisääntyvät, kustannukset kasvavat
Tietojärjestelmäriskit	ohjelmien toimimattomuus, ongelmat ohjelmien toiminnassa	2	2	Ajantasaiset päivitykset ja varmuuskopiointit, tiedottaminen, osaaminen, kouluttaminen, kokonaisuuden hallinta	Konsernipalvelut/tietohallinto	Palvelutuotannon lamautuminen ja ongelmat tiedonkulussa

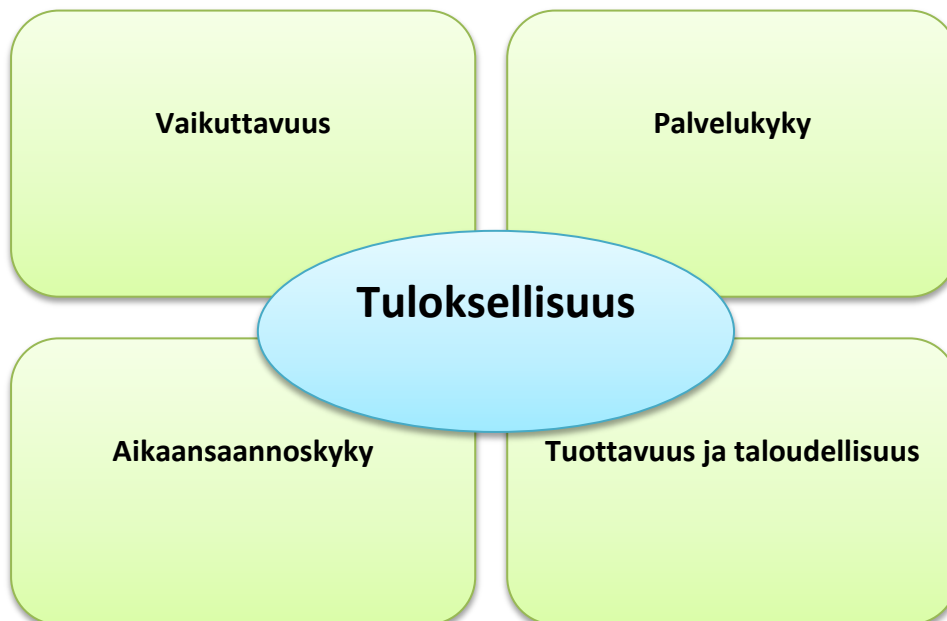
1.5 Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet vuoden 2016 talousarviossa

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösunnitelmissa ja erillisbudje-teissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Toiminnallisten tavoitteiden tarkoituksena on ohjata toimintaprosessia ja taloudellisten tavoitteiden puolestaan ohjata kunnan tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Toiminnalliset tavoitteet esitetään ja niihin osoitetaan tarvittavat resurssit talousarvion ja -suunnitelman käyttötalous- ja investointiosissa.

Vuoden 2016 toiminnallisten tavoitteiden pohjana toimii kunnanvaltuuston 26.6.2013 hyväksymä kuntastrategia. Vuoden 2016 toiminnallisten tavoitteiden asettamisessa lähtökohdaksi on lisäksi edellisen vuoden tapaan otettu valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmassa käytössä olevat tuloksellisuuden eri ulottuvuudet: **vai-kuttavuus, palvelukyky, aikaansaannoskyky ja tuottavuus ja taloudellisuus**. Tavoitteiden asettamisessa on pyritty huomioimaan myös VM:n mukaiset kuntia, kuntayhtymiä ja muita palvelujen järjestäjiä koskevat val-takunnalliset tuottavuustavoitteet (VM 26/2011).

Tavoitteiden asettamisessa ja tuloksellisuuden arvioinnissa on pyritty ottamaan huomioon tasapainoisesti alla esitetyt tuloksellisuuden eri ulottuvuudet ja kunkin toimialan tavoitteet on johdettu kuntastrategiasta niin, että kullekin eri ulottuvuudelle/näkökulmalle on asetettu tavoitteita.

1.6 Yleiset taloudelliset lähtökohdat

Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön vuotta 2015 koskevan suhdannekatsauksen (syyskuu 2015) mukaan Suomen talous on erittäin vaikeassa tilanteessa. Suhdannekatsauksessa on todettu, että Tilastokeskuksen alustavien tietojen mukaan Suomen kansantalous supistui vuonna 2014 0,4 % ja vuoden 2015 osalta talous kasvoi toisella neljänneksellä vain 0,2 % edellisestä neljänneksestä. Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa kuluvana vuonna 0,2 % edelliseen vuoteen verrattuna. Seuraavina kahtena vuotena Suomen talouden ennustetaan kasvavan alle puolitoista prosenttia vuosittain. Viennin kehitys on ollut vaisua ja vaisu kehitys jatkunee myös lähitulevaisuudessa. Talouskasvu jäänee Valtiovarainministeriön mukaan seuraavina parina vuotena kilpailijamaitamme hitaammaksi ja työttömyysaste jää varsin korkealle tasolle.

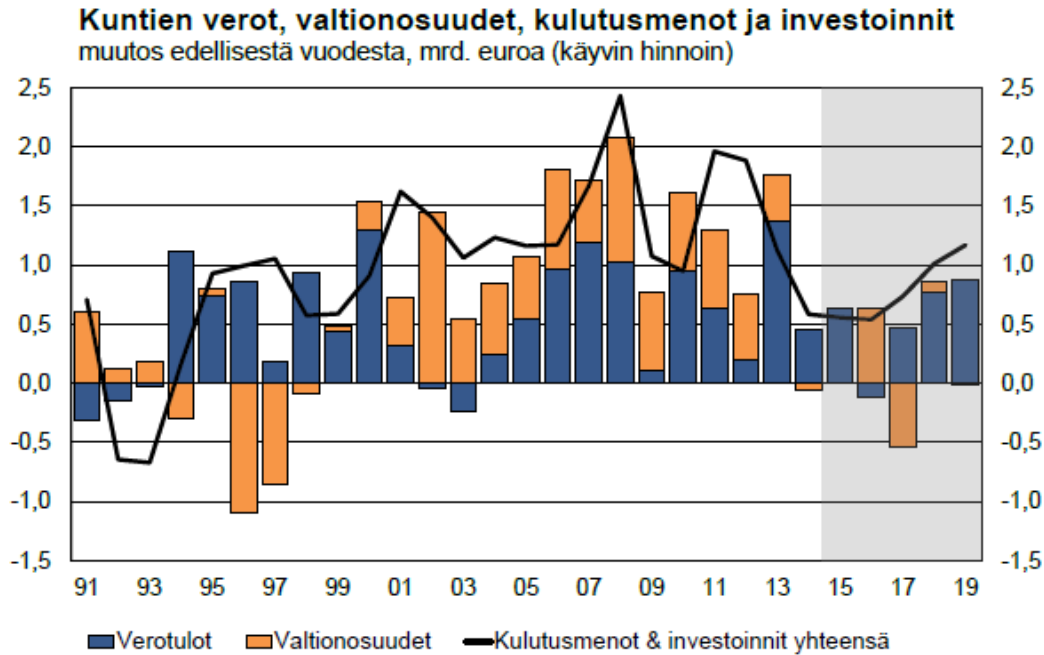
Kuluvalla vuosikymmenellä Suomen julkinen talous on muuttunut pysyvästi alijäämäiseksi pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen sekä pidempiaikaisten rakenneongelmien vuoksi. Vuonna 2014 alijäämä oli 7 mrd. euroa, mikä on 3,3 % BKT:sta. Julkinen talous pysyy alijäämäisenä vuosikymmenen loppuun saakka, vaikkakin sopeutustoimet alijäämää pienentävätkin.

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2016 on 5,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä pienenee runsaalla 200 milj. eurolla verrattuna vuodelle 2015 budjetoituun.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hallitusohjelman mukaan julkisen talouden tasapainottaminen käynnistetään välittömästi. Velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen lopetetaan v. 2021. Hallitus sitoutuu julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana. Hallitusohjelmassa on sovittu julkista taloutta välittömästi vahvistavasta sopeutusohjelmasta.

Kuntatalouteen kohdistuu tulevana vuosikymmeninä suuria menopaineita. Väestön ikääntyminen lisää terveys- ja hoivapalvelujen sekä investointien tarvetta. Samalla yksittäisten terveydenhuoltotoimenpiteiden kustannukset kasvavat hoitojen kehittyessä. Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen kasvaa tulevana vuosikymmeninä jyrkästi, jos menopaineita ei hillitä tai niihin ei varauduta ennalta. Kehitysarviossa huomioidut suorat sopeutustoimet hidastavat paikallishallinnon velkasuhteen kasvua vuosina 2016–2019, mutta velkaantuminen jatkuu silti nopeana. Kuntatalouden vakauden kannalta on tärkeää, että hallitusohjelmassa kaavailut kuntataloutta vahvistavat toimet saadaan täsmennettyä ja toteutettua täysimääräisenä ja että tavoiteltu säästövaikutus saavutetaan. Erityisen tärkeää on toteuttaa mm. sosiaali- ja terveydenhuollossa rakenteellisia uudistuksia, jotka rajoittavat tulevia menopaineita. Myös kuntien tulee jatkaa omia kuntataloutta vahvistavia toimiaan.

Kuntien verorahoitus, kulutusmenot ja investoinnit

Lähde: Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus 9/2015, VM talousarvioesitys 28.9.2015

Kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuntatalouden vuosikate heikkenee selvästi vuonna 2015, eikä tilanne ilman korjaavia toimenpiteitä lähivuosinakaan muutu parempaan. Kuntatalousohjelman painelaskelman mukaan vuosikatteen ja poistojen ero tulee kasvamaan, mikä johtaa heikon talouden kuntien määrän nousuun.

Kuntatalousohjelma: Kuntatalouden kehitys vuoteen 2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
TULOKSEN MUODOSTUMINEN							
1. Toimintakate	-26,4	-26,8	-28,1	-28,8	-29,3	-30,2	-31,2
2. Verotulot	20,6	21,2	21,6	22,0	22,5	23,3	24,3
3. Valtionosuudet, käyttötalous	8,3	8,2	8,2	8,6	8,4	8,5	8,5
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1
5. Vuosikate	2,7	2,8	1,9	2,9	2,0	1,9	1,8
6. Poistot	-2,6	-2,6	-2,5	-2,6	-2,7	-2,8	-2,9
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	1,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
8. Tilikauden tulos	0,4	1,9	-0,4	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9
RAHOITUS							
9. Vuosikate	2,7	2,8	1,9	2,0	2,0	1,9	1,8
10. Satunnaiset erät	0,4	1,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
11. Tulorahoituksen korjaukset	-0,6	-1,8	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto	2,4	2,7	1,7	1,8	1,8	1,7	1,6
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,7	-7,7	-4,6	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,2	4,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Investoinnit, netto	-3,5	-3,5	-3,6	-3,6	-3,6	-3,7	-3,7
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	-1,1	-0,9	-1,9	-1,8	-1,9	-2,0	-2,1
17. Lainakanta	15,6	16,6	18,5	20,4	22,3	24,4	26,5
18. Kassavarat	5,2	5,4	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
19. Nettovelka	10,4	11,3	13,3	15,1	17,1	19,1	21,3

Vuosina 2014 ja 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttavat kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittämiset.

Kunnallisten liikelaitosten yhtiöittämiset vahvistivat tilikauden tulosta kertaluonteisesti noin 1,4 mrd. eurolla v. 2014.

Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys

Hallituksen budjettiesitys sisältää lisää valtionosuusleikkauksia, kun valtionosuuksien indeksitarkistukset jäädytetään lähivuodeksi. Ensi vuonna tämä vähentää valtionosuuksia 35 miljoonalla eurolla. Kuntien valtionosuuksia kuitenkin kasvattavat niin hallituksen päätös korvata veroperustemuutoksista kunnille aiheutuva verotulojen menetys kuin valtionosuuksien täysimääräinen kustannusten jaon tarkistus.

Valtion talousarvioesityksen mukaan valtionosuusprosentit vuodelle 2016 ovat

- peruspalvelujen valtionosuus (VM) 25,52 %
- opetustoimen valtionosuus (OKM) 28,91 %

Kunnan omarahoitusosuudet vuodelle 2016 ovat

- peruspalvelujen valtionosuus (VM) 3 652 €/as
- opetustoimen valtionosuus (OKM) 298 €/as

Valtion talousarvioesityksen mukaan verotuloihin kohdistuvat muutokset vähentävät kuntien verotuloja noin 262 miljoonalla eurolla. Veroperustemuutosten vaikutukset on esitetty kompensoitavaksi kunnille valtionosuuksien lisänä. Suurin yksittäinen vaikutus kuntien verotuloihin on esitetyllä työtulovähennyksen korottamisella, joka vähentää kuntien verotuloja noin 218 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi veroperusteiden indeksitarkistus ansiotulojen kasvua vastaavasti vähentää kunnallisveron tuottoa noin 49 miljoonalla eurolla.

Aiempien päätösten seurauksena kuntien jako-osuuden määräaikainen korotus päättyi vuoden 2015 lopussa ja kuntien yhteisövero-osuus jää sen johdosta noin 258 miljoonaa alhaisemmaksi.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta on esitetty muutoksia vuosille 2016 ja 2017. Vuodelle 2016 kiinteistöverotukseen esitetään muutoksia muiden kuin vakituisten asuinrakennusten, voimalaitosten sekä rakentamattoman rakennusmaan veroprosenttien enimmäismäärään. Muiden kuin vakituisten asuinrakennusten veroprosentin enimmäismäärää korotettaisiin siten, että se voi olla enintään 1,00 prosenttiyksikköä kunnan määräämää vakituisten asuinrakennusten veroprosentin enimmäismäärää korkeampi nykyisen 0,6 prosenttiyksikön sijasta. Nykyisin 171 kuntaa soveltaa lain sallimaa ylärajaa. Voimalaitosrakennuksen ja –rakennelman kiinteistöveroprosentin enimmäismäärää korotettaisiin 2,85 prosentista 3,10 prosenttiin. Nykyisin 64 kuntaa soveltaa lain sallimaa ylärajaa.

Kokonaisuudessaan hallituksen ensi vuoden budjettiesitys kohentaa kuntataloutta valtiovarainministeriön arvioiden mukaan 295 miljoonalla eurolla.

Lähde: Kuntatalousohjelma, www.kunnat.net

1.7 Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet

Päätökset ja asiakirjat talousarvion laadinnan pohjana

Hollolan ja Hämeenkosken yhdistymissopimuksen mukaan yhdistyneen kunnan taloudenhoidon pääperiaatteena on tasapainoinen kuntatalous ja tavoite vuoden 2016 kunnallisveroprosentiksi 21 %. Asukaskohtaisen lainamäärän osalta tavoitteena on enintään valtakunnallinen keskiarvo valtuustokauden lopussa. Yhdistymisavustuksen käyttöä on linjattu käytettäväksi yhdistymiskustannuksiin ja kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin.

Vertailuvuoden luvuissa on koko kunnan tasolla (esim. tuloslaskelma ja rahoituslaskelma) mukana myös Hämeenkosken kunnan luvut. Toimialatasolla edellisten vuosien vertailuvuodet eivät sisällä Hämeenkosken kunnan lukuja.

Talousarvion rakenne eroaa kuntaliitoksen lisäksi edellisestä vuodesta mm. toimintatuottojen ja –kulujen osalta, sillä Hollolan ja Kärkölen sopimus sivistyspalveluiden tuottamisesta päättyi 31.12.2015 ja vuoden 2016 talousarvio ei sisällä enää Kärkölen kunnan tuottoja ja kuluja sivistyspalveluiden osalta. Toimialojen väliset tehtävien siirrot myös hankaloittavat vertailua. Tällaisia siirtoja ovat mm. joukkoliikenne ja –kuljetuspalveluiden siirto konsernipalveluilta tekniselle sekä liikuntapalveluiden siirto tekniseltä sivistykselle.

Hollolan ja Hämeenkosken kuntien yhdistymisvaltuusto on käsitellyt taloustilannetta ja alustavasti vuoden 2016 talousarviota seminaarissaan 7.4.2015. Seminaarin johtopäätöksenä yhdistymishallituksen kokouksessa 13.4.2015 ja 20.4.2015 linjattiin talousarvion valmistelussa huomioitavaksi seuraavaa:

- Toimintamenojen kasvu 0- tasolla, kysynnän lisäys otetaan huomioon
  - edellyttää jatkuvaa toiminnan tehostamista, säästöjä ja kilpailuttamisen hyödyntämistä
- Nopean reagoimisen malli
  - kunnan taloutta arvioidaan osavuosikatsausten yhteydessä ja ylityspaineisiin reagoidaan välittömästi
- Konserniohjauksen tiukentaminen
  - kuntayhtymien ja yhteistoimintatuotannon tulee noudattaa samaa periaatetta: nopea ja välitön reagointi, jotta kunnille kanavoituvaa alijäämää ei muodostu
- Talousarviot laaditaan tasapainoisiksi (+/- 0,3 %)
  - Vanhaa taseen ylijäämää voidaan käyttää ennakoiden/suunnitellusti vain kertapoistoihin
- Investointeja toteutetaan vain vuosikatteen ja 0-tuloksen erotuksen mahdollistamissa rajoissa poikkeuksena yllätykselliset/ennakoimattomat tekijät
- Elinkaarihankkeiden leasing-rahoitusmalliin rahastoidaan 1 milj. euroa / vuosi vähentää käytettävissä olevaa investointirahoitusta
- Kuntaliitosavustus käytetään ensisijaisesti työpaikkojen synnyn edistämiseen/elinkeinopolitiikkaan sekä toimintojen tehostamista edistäviin toimenpiteisiin

Yhdistymisvaltuusto on käsitellyt talousarviota lisäksi seminaarissaan 8.10.2015. Seminaarin johtopäätöksenä todettiin, että vaikka yhdistymisvaltuuston huhtikuussa määrittelemistä talouslinjauksista halutaan pitää kiinni, vuoden 2016 talousarvion osalta on valmiutta edetä jonkin verran alijäämäisellä esityksellä. Rajuja toimenpiteitä ei haluttu ryhtyä tekemään. Toimialoja edellytettiin kuitenkin jatkamaan tiukkaa talouskuria ja osaltaan pohtimaan ja toimeenpanemaan keinoja alijäämän supistamiseksi. Kaikilta osin kevään valtuustoseminaarin linjauksia ei sellaisenaan ole pystytty huomioimaan vuoden 2016 talousarvion laadinnassa.

Yhdistymissopimuksen ja yhdistymisvaltuuston taloutta ohjaavat linjaukset on huomioitu talousarvion ja – suunnitelman laadinnassa. Hollolan kunnanhallitus hyväksyi talousarvion laadintaohjeet kokouksessaan 22.6.2015 ja yhdistymishallitus kokouksessaan 17.8.2015. Laadintaohjeiden mukaisesti vuoden 2016 talousarvion laadinnassa on lähtökohtaisesti toimialojen tullut noudattaa nollakasvua.

Talousarvion laadinnan pohjana on huomioitu myös Suomen Kuntaliiton ja Valtionvarainministeriön kansantalouden ja kuntatalouden kehitysennusteet, verotuloennusteet ja valtionosuuslaskelmat sekä osin myös valtion talousarviopäätökset ja niiden vaikutukset kuntatalouteen.

Vertailuvuoden 2015 talousarviotiedot sisältävät valtuuston 30.6.2015 hyväksymät muutokset, mutta osin myös ennustetietoja (kuten verotulot ja sosiaali- ja terveystalouden-talousarviomuutosesitykset).

Menopohja

Toimintamenot

Hollolan kunnan toimintamenot (ml. taseyksiköt) vuonna 2016 ovat yhteensä n. 288,6 milj. euroa. Tämä sisältää Oivan toimintakuluja n. 139,4 milj. euroa. Toimintamenot eivät kasva lainkaan, vaan vähenevät n. 2,7 %. Osa menojen vähentymisestä (n. 8 milj. eur) selittyy Kärkölen sivistystoimen siirtymisellä takaisin Kärkölen kunnan hoidettavaksi. Ilman Kärkölen menoja vuoden 2016 toimintamenot pysyvät samalla tasolla kuin vuonna 2015.

Valtuuston 6.10.2014 valtuustoseminaarissaan tekemät linjausratkaisut vuoden 2015 toimintamenojen sopeutuksesta näkyvät myös vuoden 2016 talousarvion menoissa. Myös vuoden 2016 talousarvion laadintaohjeissa on korostettu menojen nollakasvutavoitetta vuodelle 2016.

Nettomenot (=toimintakatteen alijäämä) pienenevät vuoden 2015 tilinpäätösennusteeseen nähden 1 %.

Palkat ja sivukulut

Talousarvion laadintaohjeissa palkkojen korotukseksi oli ohjeistettu 0,5 %:n korotus. Korotuksesta huolimatta henkilöstömenot pienenevät n. 8 %, joka osaltaan selittyy Kärkölälle siirtyvän henkilöstön palkkamenojen poistumisella Hollolan talousarviosta. Henkilöstömenot ovat n. 79,2 milj. euroa vuonna 2016.

Sosiaaliturvamaksut yhteensä on laskettu 5,83 %:n mukaan (5,5 % vuonna 2015). Eläkemaksut jakaantuvat palkkaperusteiseen, eläkemenoperusteiseen ja varhaiseläke-menoperusteisiin maksuihin. Palkkaperusteiset eläkevakuutusmaksut on laskettu 17,25 %:n mukaan (vuonna 2015 17,05 %). Opettajien eläkemaksut on laskettu 20,5 %:n (20 % v. 2015) mukaan. Eläkemenoperusteisten ja varhaiseläkemenoperusteisten maksujen osalta on käytetty KEVA:n ilmoittamia arvioita.

Sivukulu	%
Sairausvakuutus/sosiaaliturvamaksu	2,08 %
Työttömyysvakuutusmaksu	3,15 %
Tapaturmavakuutusmaksu	0,40 %
Muut sosiaalimaksut	0,20 %
Palkkaperusteinen eläkemaksu (KUEL)	17,25 %
Opettajien eläkemaksu (VAEL)	20,5 %

Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelmapoistot ovat vuonna 2016 yhteensä n. 7,9 milj. euroa eli vuoden 2015 tilinpäätösennusteeseen verrattuna n. 2,8 milj. euroa (-26 %) pienemmät. Tämä johtuu vuoden 2015 tilinpäätökseen kirjatuista yli 2 milj. euron kertapoistoista. Vuonna 2016 kertapoistojen ei arvioida rasittavan tulosta.

Investoinnit

Talousarviovuoden bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 12,2 milj. euroa, josta vesihuoltolaitoksen investointien osuus on 2,6 milj. euroa, toimitilapalveluiden investointien osuus 3,1 milj. eur ja kuntatekniikan investointien osuus 5,8 milj. eur. Irtaimistoinvestointeihin on varattu n. 750 t euroa. Nettoinvestoinnit ovat yhteensä n. 12,2 milj. euroa, eli sama kuin investointimenot bruttona, sillä tiedossa ei ole investointituloja tai rahoitusosuuksia.

Tulopohja

Toimintatulot

Toimintatulojen arvioidaan vähenevän kokonaisuutena vuonna 2016 n.6,8 milj. euroa (-3,83 %). Suurin osa vähentymisestä selittyy Kärkölän maksuosuuksien poistumisella. Ilman Kärkölän tuloja vuoden 2016 toimintatulot kasvavat n. 0,7 % (n. 1,2 milj. eur). Yhdistymisavustuksen määrä vuonna 2016 on 1,2 milj. euroa.

Verotulot

Verotulot koostuvat kunnallisverosta, yhteisöverosta ja kiinteistöverosta. Verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton kuntakohtaista (Hollola+ Hämeenkoski) veroennustekehikkoa (10/2015) sekä verottajan arvioita vuoden 2015 verotuloista. Verotulojen arvioidaan jäävän 0,9 % alle vuoden 2015 tilinpäätösennusteen.

Suurin yksittäinen vaikutus kuntien verotuloihin on esitetyllä työtulovähennyksen korottamisella, joka vähentää kuntien verotuloja noin 218 miljoonalla eurolla. Muita esitettyjä muutoksia, jotka vähentävät kuntien verotuloja vuonna 2016, ovat budjettiesityksen perusteella muun muassa ansiotuloverotuksen inflaatiotarkistus, joka toteutetaan korottamalla perusvähennystä, työtulovähennystä ja tuloveroasteikon rajoja niin, että kunnallisverontuotto vähenee yhteensä 49 miljoonalla eurolla.

Kuntien verotuloja taas lisää asuntolainan korkovähennysoikeuden rajoittaminen, joka perustuu osittain edellisen hallituksen ja osittain Sipilän hallituksen päätöksiin. Budjettiesityksen mukaan muutokset vähentävät kun-

nallisverotuloja nettomääräisesti noin 262 miljoonalla eurolla, kun otetaan huomioon kaikki vuonna 2016 voimaan tulevat muutokset. Arviot veroperustemuutosten vaikutuksista kuntien verotuloihin tarkentuvat budjettikäsittelyn edetessä.

Verotuloarviot vuosille 2015-2016

	Muutos tpe 2015-tp2014				Muutos tp-ennuste		Eur
	TP 2014	Ta 2015	TPE 2015	TA 2016			
Kunnallisvero	81 005 729	83 230 000	1,0 %	82 200 000	82 050 000	-0,2 %	-150 000
Yhteisövero	3 598 389	3 600 000	-4,3 %	3 400 000	2 710 000	-20,3 %	-690 000
Kiinteistövero	5 118 818	5 210 000	2,9 %	5 265 000	5 265 000	0,0 %	0
Yhteensä	89 722 936	92 040 000	0,9 %	90 865 000	90 025 000	-0,9 %	-840 000

Kunnallisvero

Vuonna 2015 tuloveroprosentti on ollut 21 prosenttia. Vuodelle 2016 kunnallisvero on laskettu edelleen 21,0 tuloveroprosentin mukaan yhdistymissopimuksen linjauksen mukaisesti.

Kunnallisveron tuotoksi vuodelle 2016 on arvioitu 82,05 milj. euroa. Kunnallisveron tuotto on n. 0,2 % pienempi vuoden 2015 ennakoituun (10/2015) verotuottoon nähden.

Yhteisövero

Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on vuonna 2015 ollut 36,36 %. Vuodelle 2016 yhteisöveroon on tulossa merkittävä muutos kuntien osalta. Aiempien päätösten seurauksena kuntien jako-osuuden määräaikainen korotus päättyy vuoden 2015 lopussa ja kuntien yhteisövero-osuus jää sen johdosta noin 260 miljoonaa alhaisemmaksi. Kuntaryhmän jako-osuus vuodelle 2016 on 30,92 %.

Hollolan kunnan yhteisöveron tuotoksi vuonna 2016 on arvioitu 2,7 milj. euroa eli n. 20 % vähemmän kuin vuonna 2015 ennakoidaan kertyvän.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuottoarvio vuodelle 2016 on n. 5,3 milj. euroa eli kiinteistöveron arvioidaan pysyvän vuoden 2015 tasolla. Kiinteistöveroprosentit ovat samat kuin vuosina 2013-2015 eli seuraavat:

Rakennustyyppi	2016	2015	2014
Vakituinen asuinrakennus	0,55 %	0,55 %	0,55 %
Muut kiinteistöt ja maapohja (yleinen)	1,15 %	1,15 %	1,15 %
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	1,1 %	1,1 %	1,1 %

Valtionosuudet vuonna 2015

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palveluiden saatavuuden varmistaminen koko maassa kohtuullisella verorasitteella.

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä on uudistunut vuoden 2015 alusta siten kuin järjestelmää on lailla (674/2014) muutettu. Järjestelmämuutoksen siirtymäaika on 2015-2017. Hollola on järjestelmämuutoksessa voittaja ja muutos kasvattaa Hollolan kunnan valtionosuuksia.

Kuntaliitto on julkaissut kuntien taloussuunnittelun tueksi ennakkolaskelmat vuoden 2016 valtionosuusrahoituksesta ja tiedot on päivitetty 28.9.2015. Tiedot toimivat kunnan talousarvion valtionosuustietojen pohjana.

Hallituksen budjettiriihen (9.-10.9.) päätökset ja muut syksyn aikana tulleet muutokset päivitettiin valtionosuuslaskelmiin 28.9.2015, jolloin myös vuoden 2016 valtion talousarvioesitys lähti eduskuntakäsittelyyn.

Valtion talousarvioesityksen mukaan valtionosuusprosentit vuodelle 2016 ovat

- peruspalvelujen valtionosuus (VM) 25,52 %
- opetustoimen valtionosuus (OKM) 28,91 %

Kunnan omarahoitusosuudet vuodelle 2016 ovat

- peruspalvelujen valtionosuus (VM) 3 652 €/as
- opetustoimen valtionosuus (OKM) 298 €/as

Merkittävä valtionosuuksia vuonna 2016 kasvattava tekijä on laskelmien sisältämä veromenetysten kompensatio yhteensä. +262 milj. euroa, keskimäärin 48,14 €/as.

Vuodelle 2016 Hollolan kunnan valtionosuuksien määräksi on Kuntaliitto arvioinut (päivitetty tilanne 28.9.2015) 35,8 milj. euroa, mikä on lähes 3,5 milj. euroa suurempi kuin kunnan vuoden 2014 valtionosuuspäätös. Luku tarkentuu kuitenkin mm. sairastavuuskertoimen päivityksen jälkeen. Valtionosuuksia kasvattaa merkittävästi verotulojen vähentymisen kompensatio.

Lopulliset kuntakohtaiset valtionosuuspäätökset saadaan tietää vasta vuoden 2015 lopulla. Talousarvion valtionosuuksien määräksi on laitettu varovaisuuden periaatteen mukaisesti n. 35,1 milj. euroa.

TP 2014	TA 2015	TPE 2015	Talousarvio 2016	Muutos v. 2015	%	Muutos tp 2014
31 198 807	31 904 530	32 164 657	35 060 000	2 895 343	9,0 %	12,4 %

Rahoitus

Lainanotto

Tulorahoituksella pystytään kattamaan investoinneista hieman yli puolet 58,6 % (v. 2015 n. 48,7 %), joten hie-
man alle puolet rahoitustarpeesta on katettava vieraalla pääomalla. Uutta talousarviolainaa nostetaan vuonna
2016 arviolta 13 milj. euroa. Lainojen lyhennyksiin on varattu n. 8,6 milj. euroa.

Lainamäärä on kasvanut kolmen vuoden aikana merkittävästi, mutta kehitys tasoittuu jonkin verran suunnitel-
mavuosina kun suuret kouluinvestoinnit rahoitetaan kiinteistöleasing-rahoituksella. Lainakanta vuoden 2015
lopussa (Hollola + Hämeenkoski yhteensä) on arviolta n. 65 milj. euroa ja lainaa asukasta kohti n. 2 700 euroa.
Vuoden 2016 lopussa lainamäärä on arviolta n. 70 milj. euroa eli n. 2 840 eur/asukas. (v. 2014 keskimääräinen
lainakanta n. 2 700 eur/asukas.)

1.8 Väestö ja työllisyys

Kokonaisväestö ja ikärakenne

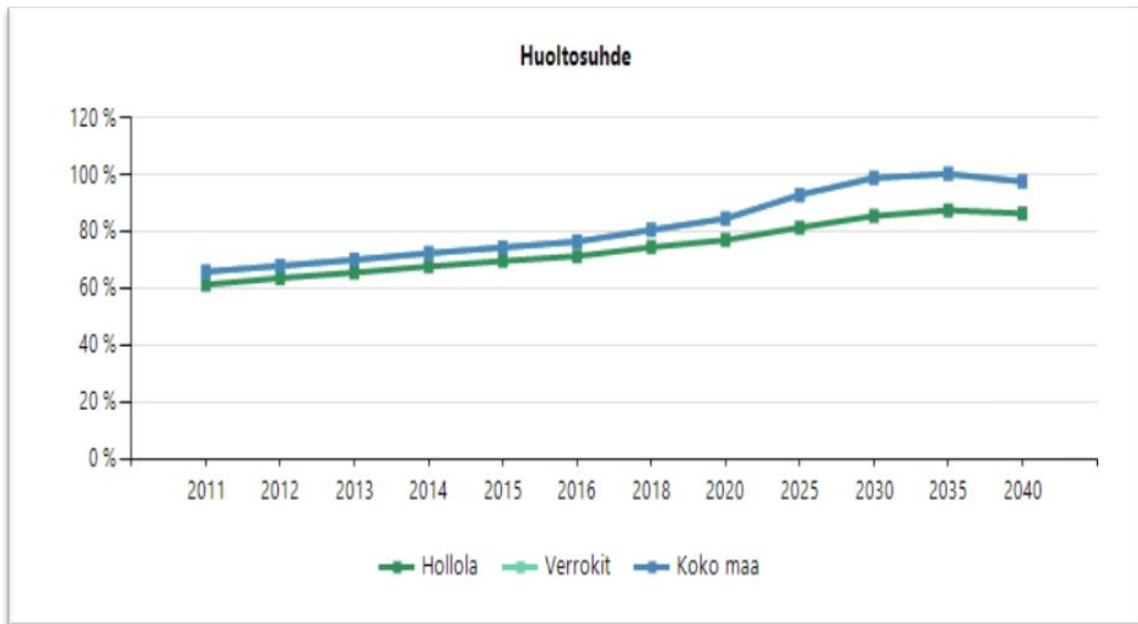
Hollolan kunnan asukasluku ei kasvanut vuonna 2014 lainkaan ja asukasmäärä jäi alle 22 000 asukkaan
(21 902). Vuonna 2015 väestö ei myöskään ole kasvanut lainkaan, vaan Väestörekisterikeskuksen tietojen
9/2015 perusteella asukasluku on n. 21 800. Hämeenkosken asukasluku on ollut hienoisessa kasvussa vuon-
na 2015 (syyskuussa + 12 hlöä.)

Seuraavassa on tarkasteltu väestön ikärakennetta (sis. Hämeenkosken väestö yhdistettynä). Väestön ikä-
rakennetta tarkasteltaessa todetaan, että Hollolassa työikäisten määrä on varsin suuri suhteessa eläkeläisten
määrään. Tulevien vuosien muutosta ja kasvua tarkastelemalla voidaan kuitenkin todeta, että yli 75-vuotiaiden
ja eläkeikäisten määrä Hollolassakin on kasvamassa merkittävästi, mikä puolestaan aiheuttaa menojen kasvu-
paineita tulevina vuosina.

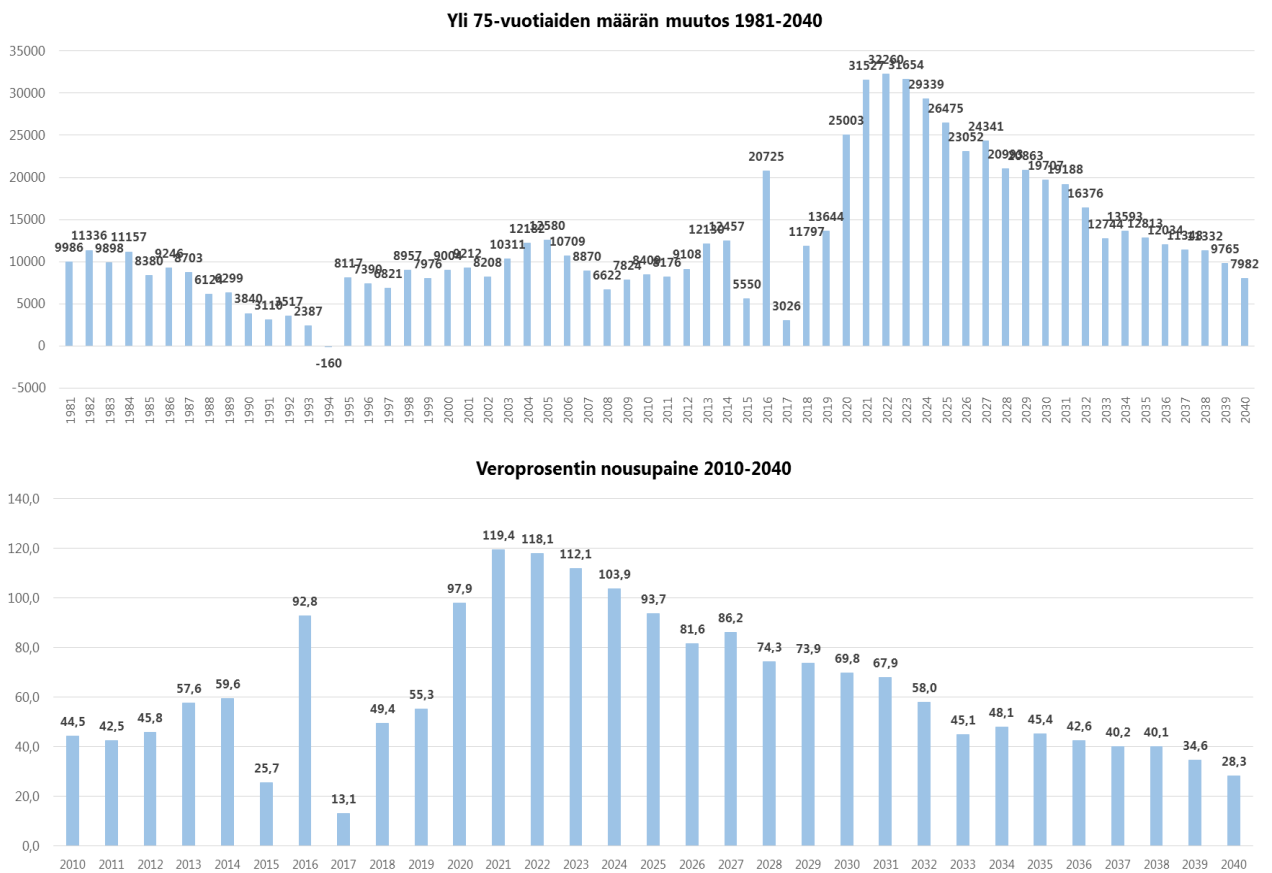
Hollolan ikärakenteen arvioitu muutos vuodesta 2014

	2014		2020		2030		2040	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Asukasluku	24 620	100%	25 545	100%	26 630	100%	27 204	100%
0...6 vuotiaat	2 002	8,1%	2 072	8,1%	2 071	7,8%	2 061	7,6%
6 vuotiaat	321	1,3%	316	1,2%	323	1,2%	317	1,2%
Peruskoulu, 7...16 vuotiaat	3 308	13,4%	3 394	13,3%	3 446	12,9%	3 410	12,5%
Lukio, 17...19 vuotiaat	900	3,7%	859	3,4%	884	3,3%	915	3,4%
Työikäiset, 20...64 vuotiaat	13 486	54,8%	13 224	51,8%	13 127	49,3%	13 330	49,0%
75...84 vuotiaat	1 448	5,9%	1 841	7,2%	2 850	10,7%	2 719	10,0%
Yli 84 vuotiaat	486	2,0%	640	2,5%	1 061	4,0%	1 761	6,5%
Eläkeikä, Yli 64 vuotiaat	4 924	20,0%	5 996	23,5%	7 102	26,7%	7 488	27,5%
Painotettu keskiarvo	42,0		43,2		44,8		45,7	

Huoltosuhteen arvioitu kehitys

Yli 75-vuotiaiden määrän kehitys ja ikääntymisen aiheuttama veroprosentin nousupaine

Lähde: Kuntapro/Hollola ennakointimalli Lähde: Kuntapro/ennakointimalli Hollola

Työttömyyden kehitys

Hollolassa ja Hämeenkoskella työttömyysaste on perinteisesti ollut yksi Päijät-Hämeen alhaisimpia. Vuonna 2015 työttömyys on ollut hienoisessa noususuunnassa valtakunnallista kehitystä mukailien, mutta edelleen Hollolan ja Hämeenkosken työttömyysasteet ovat maakunnan alhaisimpia, molemmissa 10,9 % (työllisyyskatsaus 08/2015). Koko Päijät-Hämeen työttömyysaste on kuluvan vuoden elokuussa ollut 15,6 %.

Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on myös kasvanut edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden, Hollolassa 18 % ja Hämeenkoskella 106 %.

Hämeen Ely-keskus, Työllisyyskatsaus: Päijät-Hämeen työttömyysasteet (08/2015)

KUNTA	8/2015	7/15	8/14	muutos 7/15	muutos 8/14
Asikkala	11,4	12,3	11,4	-0,9	0,0
Hollola	10,9	11,9	10,1	-1,0	0,8
Hämeenkoski	10,9	11,6	9,5	-0,7	1,4
Kärkölä	12,4	13,5	10,1	-1,1	2,3
Lahti	18,0	19,5	17,3	-1,5	0,7
Nastola	13,1	14,4	11,9	-1,3	1,2
Orimattila	12,9	14,0	12,5	-1,1	0,4
Padasjoki	13,7	14,4	12,0	-0,7	1,7
Lahden seutu	15,6	17,0	14,8	-1,4	0,8
Hartola	12,8	14,2	12,2	-1,4	0,6
Heinola	16,1	17	15,6	-0,9	0,5
Sysmä	12,9	13,1	11,2	-0,2	1,7
Heinolan seutu	15,3	16,1	14,6	-0,8	0,7
PÄIJÄT-HÄME	15,6	16,9	14,8	-1,3	0,8

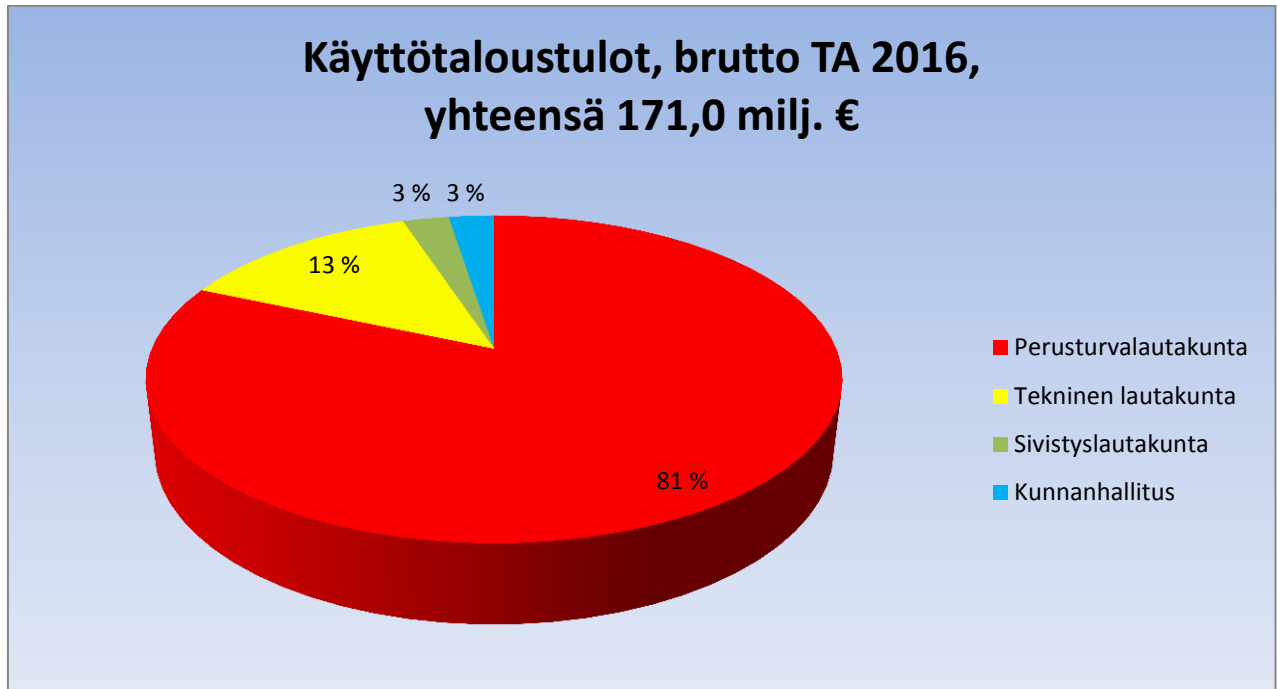
Hämeen Ely-keskus, Työllisyyskatsaus: Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleet (08/2015)

KUNTA	8/2015	7/15	8/14	muutos 7/15		muutos 8/14	
Asikkala	144	151	124	-7	-5 %	20	16 %
Hollola	421	421	357	0	0 %	64	18 %
Hämeenkoski	37	37	18	0	0 %	19	106 %
Kärkölä	92	91	63	1	1 %	29	46 %
Lahti	3 374	3 421	3 023	-47	-1 %	351	12 %
Nastola	345	341	283	4	1 %	62	22 %
Orimattila	399	399	327	0	0 %	72	22 %
Padasjoki	74	72	55	2	3 %	19	35 %
Lahden seutu	4886	4933	4250	-47	-1 %	636	15 %
Hartola	46	47	42	-1	-2 %	4	10 %
Heinola	471	476	429	-5	-1 %	42	10 %
Sysmä	71	70	47	1	1 %	24	51 %
Heinolan seutu	588	593	518	-5	-1 %	70	14 %
PÄIJÄT-HÄME	5474	5526	4768	-52	-1 %	706	15 %

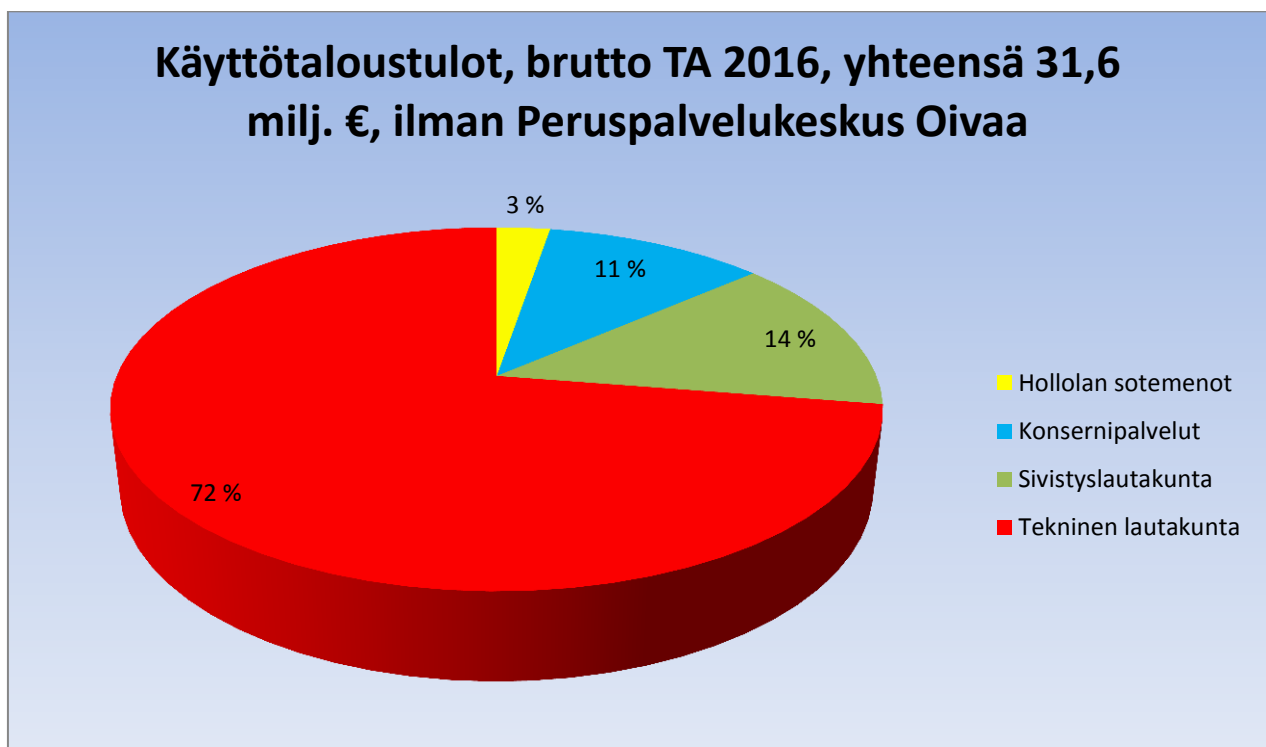
2. Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa asetetaan toimialoittain toiminnalliset tavoitteet sekä budjetoidaan näiden vaatimat tulot ja menot. Kuvat on vertailun vuoksi esitetty sekä taseyksikkö Oivan kanssa että ilman taseyksikkö Oivaa.

Käyttötaloustulot (ml. Oiva)

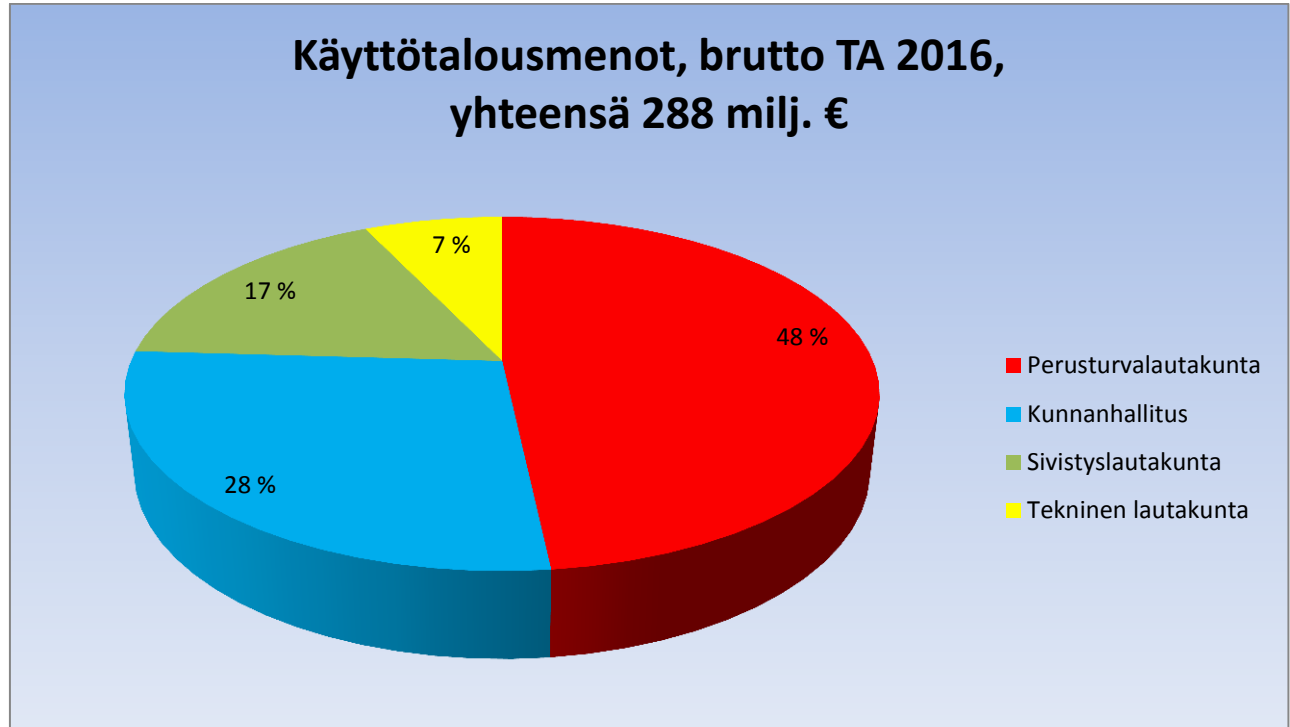

Käyttötaloustulot ilman Oivaa

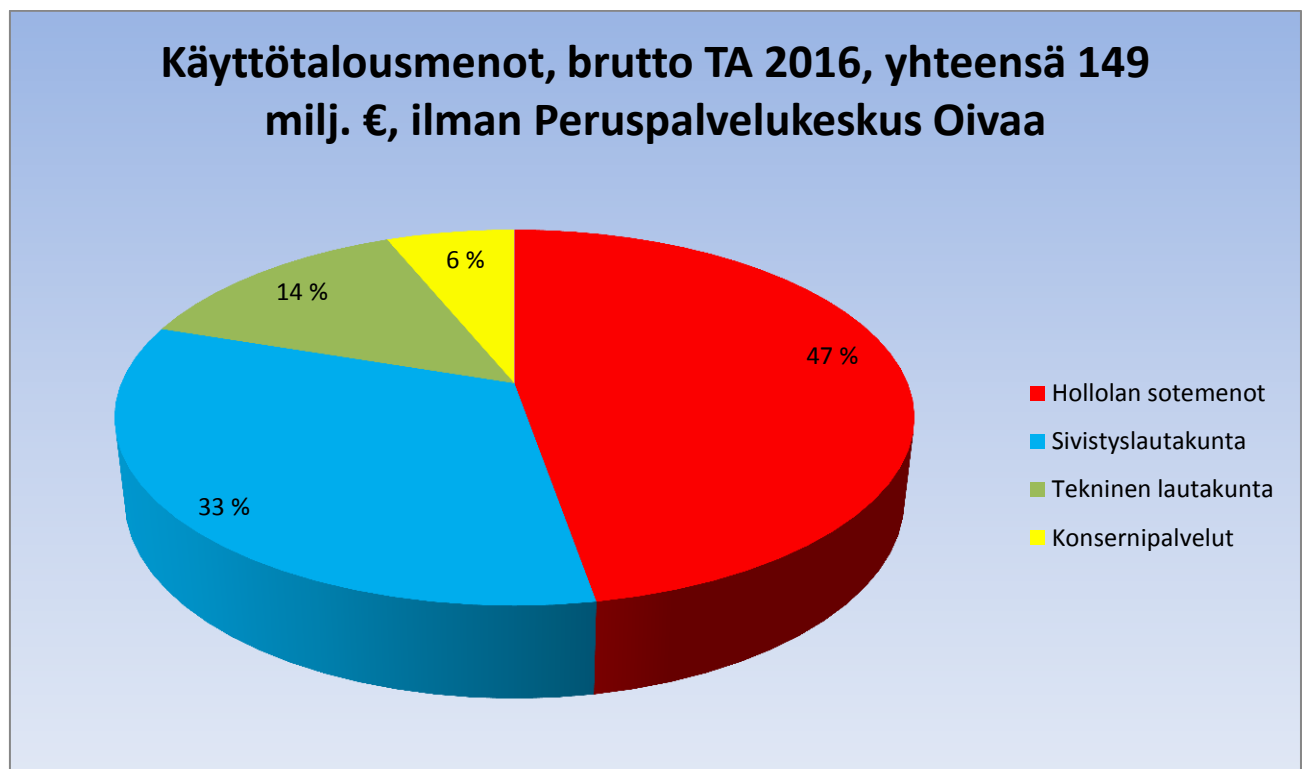

Käyttötalousmenot (ml. Oiva)

Kunnanhallituksen käyttötalousmenoihin sisältyy myös Hollolan osuus sosiaali- ja terveismenoista.

Käyttötalousmenot ilman Oivaa

KÄYTTÖTALOUSOSA	
<i>Toimielin</i>	<i>Sitovuustaso valtuustoon nähden menojen ja tulojen erotus eli nettomeno</i>
Kunnanhallitus	Konsernipalvelut Sosiaali- ja terveystalvet
Perusturvalautakunta	Peruspalvelukeskus Oiva taseyksikkö
Sivistyslautakunta	Sivistyspalvelut
Tekninen lautakunta	Tekniset palvelut Vesihuoltolaitos taseyksikkö

Käyttötaloulososan toimialoitaiset talousarvioluvut vuodelta 2015 sisältävät 30.6.2015 mennessä hyväksytyt talousarviomuutokset ja arviot vuoden lopun hyväksymättömistä muutoksista.

2.1 Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuonna 2016 kuuluvat sekä konsernipalvelut että Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalvetjen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Tuloarviot ja määrärahat

KUNNANHALLITUS	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATULOT	2 649 130	3 380 795	4 317 700	4 150 000	4 050 000
Muutos			27,7 %	-3,9 %	-2,4 %
TOIMINTAMENOT	68 032 609	69 955 400	79 754 200	80 280 000	80 650 000
Muutos		2,8 %	14,0 %	0,7 %	0,5 %
TOIMINTAKATE (NETTO)	-65 383 479	-66 574 605	-75 436 500	-76 130 000	-76 600 000
Muutos		1,8 %	13,3 %	0,9 %	0,6 %

2.1.1 Konsernipalvelut

Vastuuhenkilöt: Talousjohtaja Hanna Hurmola-Remmi

Toiminnan kuvaus

Konsernipalvelut –toimiala sisältää seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, tietohallintopalvelut ja työllisyyspalvelut. Menoihin sisältyy myös valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta, maaseutupalvelut ja EU- hankkeisiin varatut määrärahat.

Kunnanhallituksen ja konsernipalvelujen tehtävänä on valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti huolehtia kunnan tarkoituksenmukaisesta ja tuloksellisesta hoitamisesta ja tällöin seurata yleistä yhteiskunnallista ja maakunnallista kehitystä kunnan toiminta-ajatuksen toteutumisen ja päämäärien kannalta. Tehtävänä on myös huolehtia kunnan organisaation ja sen eri toimialojen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä kunnan taloudellisten, teknisten ja henkilöstövoimavarojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Konsernipalveluiden tehtävänä on huolehtia kuntakonsernin hallinto-, talous- henkilöstö- ja tietohallintopalveluista keskitetysti siten että muut toimialat saavat tarvitsemansa palvelut. Työllisyyspalvelujen tehtävänä on Hollolan kunnan työllistymisen edistämiseen tähtäävien palvelujen kokonaiskoordinointi ja kehittäminen ja työllisyystoiminnan asiakastyö.

Konsernipalvelujen toimialan toiminnalliset tavoitteet pohjautuvat yhdistymishallituksen hyväksymän päivitetyn kuntastrategian mukaisiin linjauksiin:

- tasapainoinen talous,
- hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut,
- vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys
- hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö

Toiminnan muutokset ja perustelut

Toimialaa johtaa talousjohtaja. Vuoden 2016 talousarviossa joukkoliikenteen kustannukset on siirretty konsernipalveluiden toimialalta tekniselle toimialalle. Lisäksi kuntaliitoksen johdosta konsernipalveluiden henkilöstö lisääntyy kahdella henkilöllä. Strategisten linjausten mukaisesti myös työllisyshoidon panostusta on kasvatettu.

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Asiakaspalautteiden käsittelyn tehostaminen	Uusi asiakaspalauttejärjestelmä ja toimintamalli	Vuoden 2016 loppuun mennessä uusi palautekanava ja palautteen käsittelyn toimintamalli olemassa
Viestinnän kehittäminen uusia toimintatapoja hyödyntämällä ja uusi kuntalaki huomioon ottaen	Uusien käyttöön otettujen välineiden ja toimintatapojen lkm	Kaksi uutta välinettä vuoden 2016 viestinnän tehostamiseksi
Työllisyshoidon ja elinkeinotoimen yhteistyön syventäminen	Tavoitteiden asettaminen toiminnalle	Työllisyshoidon uusi tavoiteohjelma laadittu

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Talousseurannan ajantasaisuus ja nopeampi reagointi poikkeamiin	Taloudenohjausjärjestelmien uusinnan valmistelun eteneminen Talousarvion toteutumisen seurantaprosessin uudistaminen	Taloudenohjaus- ja seurantajärjestelmien ja välineiden uusinnan valmistelu ja toteutus vuonna 2016 (ml. sähköinen talousarvio) Ohjeistus ja toimintamalli vuonna 2016
Palveluprosessien ja työtehtävien uudelleen tarkastelu	Prosessien ja tehtäväkuvauksen päivitys tilanne	Toimialan keskeiset palveluprosessit ja tehtäväkuvaukset päivitetty

Ulottuvuus/näkökulma: aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Osaamisen kehittäminen	Keskitetysti järjestettyjen koulutusten määrä ja osallistujien määrä	IT-, talous-, viestintä-, hallinto- ja hankintakoulutukset, kaikkien osa-alueiden koulutuksia tarjolla yhteisesti järjestettynä Koko henkilöstön yhteiset perehdyttämistilaisuudet 2 krt/vuosi
Henkilöstön osallistaminen arviointiin ja arviointien tulosten hyödyntäminen	CAF-mallin käyttö Kehittämistoiminnan koordinoimien keinot	CAF-mallin käytön laajentaminen ja vakiinnuttaminen Kehittämistyön koordinoimissa uusia toimintatapoja käytössä
Työelämä- ja esimiestaitojen parantaminen	Työelämä- ja esimiestaitovalmennustilaisuuksien lukumäärä ja osallistujien lukumäärä Esimiestyön arviointi Henkilöstöohjelman päivittäminen	Työelämä- ja esimiestaitojen kehityssuunnitelma laadittu ja valmennustilaisuuksia toteutettu Toimintamalli arviointiin luotu Henkilöstöohjelma päivitetty toimintaympäristön muutos huomioiden

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Omistajaohjauksen terävöittäminen	Omistajaohjauksen tavoitteet ja niiden toteutuminen Omistajaohjauksen tuloksellisuuden arviointi	Kaikille toimijoille asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen seuranta Toimintamalli luotu arvioinnin vuosittaiseen toteuttamiseen
Riskienhallinta osa normaalia talouden ja toiminnan suunnittelua ja seuranta	Riskienhallinnan raportointi Kriisikuntakriteerien seuranta	Toteutumisen raportointi osana osavuosisraportointia Toteutumisen raportointi osana puolivuotis- ja tilinpäätösraportointia
Toimenpiteiden lisääminen ja volyymin kasvattaminen työllisyysdossassa	Uusien keinojen ja toimenpiteiden ja palvelujen lkm	Vähintään kaksi uutta toimenpidettä, palvelua tai keinoa

Toiminnan riskit

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eriyksityiskohdissa)	Todennäköisyys (1, 2 tai 3) ¹	Riskimerkittävyys (1, 2 tai 3) ²	Hallintatoimenpiteet	Tavoite/toteutusaikataulu	Vastuhenkilö
Osaamisvajeet toiminnassa	Hankintaprosessien virheet, päätöksenteon virheet	2	2	Ohjeistus, koulutukset teemittain Cludiajärjestelmän hyödyntäminen täysimääräisesti, ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen tarvittaessa	jatkuva	hallintopäällikkö
Sopimusriskit/sopimushallinta/asiakirjahallinta -kokonaisuus	laskutusperusteet epäselvät, sopimusten tulkinta vaikeaa, sopimuksia ei laadittu, laskut eivät sopimuksenmukaisia, sopimuksia ei arkistoitu tai luetteloitu	2	2	sopimusosaamisen lisääminen (koulutus), sähköinen arkistointi ja keskitetty säilyttäminen (kirjaamo)	TDoc käyttöön-oton laajennus 2016 aikana	hallintopäällikkö
Taloulosaamisen/kustannustietoisuuden puute	Ymmärrys asioiden vaikutuksesta talouteen, virheet talouden hoidossa (esim. ostolaskujen käsittely, laskutusperusteet, arvonlisäveron käsittely) ja tiedon kulussa	2	2	Koulutus, ohjeistus, tiedottaminen, raportoinnin kehittäminen	jatkuva	talousjohtaja
Palvelussuhdeosaamisen puute	puutteita ja virheitä palvelussuhdepäätöksissä	2	2	esimiesten palvelussuhdeosaamisen vahvistaminen valmennuksella ja ohjeistuksella	jatkuva	henkilöstöjohtaja

Rahoitusriskit/korkoriskit	korkomenojen kasvu	1	2	lainasalkkupalvelu, suojanaisinstrumentit, uudet välineet rahoituksen hallintaan	2014-2016 sopimus (Nordea Markets)	talousjohtaja
Tietojärjestelmäriskit	järjestelmien käytettävyys riittämättömällä tasolla, IT-ei pysty tehostamaan työtä vaan toimii pullonkaulana	2	2	tarpeiden tarkempi määrittely ennen järjestelmien hankintaa, tarpeiden ymmärtäminen	jatkuva	Tietohallintopäällikkö
	järjestelmät eivät palvele toimintaa tai ei huomioida kokonaisuutta – järjestelmät eivät keskustele keskenään ja tieto ei ole tehokkaasti kunnan käytössä	2	2	yhteensovittaminen ja koordinaatio tietohallinnossa, it-hankintojen keskittäminen tietohallintopalveluille	jatkuva	Tietohallintopäällikkö,

¹ 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

² 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Tuloarviot ja määrärahat

KONSERNIPALVELUT	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATULOT	1 820 890	2 610 795	3 477 700	3 300 000	3 200 000
Muutos			33,2 %	-5,1 %	-3,0 %
TOIMINTAMENOT	5 990 058	8 132 700	9 228 200	9 280 000	9 450 000
Muutos		35,8 %	13,5 %	0,6 %	1,8 %
TOIMINTAKATE (NETTO)	-4 169 168	-5 521 905	-5 750 500	-5 980 000	-6 250 000
Muutos		32,4 %	4,1 %	4,0 %	4,5 %

2.1.2 Sosiaali- ja terveystalvet, Hollolan kunnan osuus

Vastuhenkilöt: Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Toiminnan kuvaus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan kuuluvat myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalvetjen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Sosiaali- ja terveystalvetjen vastuualue sisältää seuraavat kustannuspaikat:

- 3010 Sosiaali- ja terveystalvetjen hallinto
- 3020 Sosiaali- ja terveystalvet
- 3030 Perusterveydenhuolto
- 3031 *Akuutti 24*
- 3032 *Ensihoito*
- 3040 Erikoissairaanhoido
- 3050 Ympäristöterveydenhuolto

Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalvetjen järjestäminen on Läntisen perusturvapiirin vastuulla. Yhteistalvetjen sopimuksen mukaan Hollolan kunnan perustalvetjenkeskus Oiva järjestää vuonna 2016 Hollolan kunnan omien talvetjen lisäksi Asikkalan, Kärkölan ja Padasjoen kuntien lakisäätiset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntien yhteisesti päätämät muut sosiaali- ja terveydenhuollon talvet.

Kunnanhallituksen vastuulla ovat Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalvakuista aiheutuvat kustannukset. Palvelut ostetaan peruspalvelukeskus Oivalta sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä. Peruspalvelukeskus tuottaa kuntalaisille sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut. Sosiaali- ja terveysyhtymä tuottaa puolestaan erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon päivystyksen ja ensihoidon palvelut sekä myös ympäristöterveydenhuollon palvelut.

Kustannuksiin sisältyvät maksuosuudet myös aikaisempina vuosina syntyneistä Hollolan ja Hämeenkosken kunnille siirtyneistä eläkevastuista n. 1 milj. eur (Tiirimaan kansanterveysluollon kuntayhtymä) sekä perustoimeentulotuen valtionosuudet n. 800 t eur (tulo ja meno). Erikoissairaanhoidon maksuosuutena on käytetty kuntayhtymän antamaa ennakkoarviota vuoden 2016 maksuosuuksista.

Tuloarviot ja määrärahat

HOLLOLAN SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATULOT	828 241	770 000	840 000	850 000	850 000
Muutos			9,1 %	1,2 %	0,0 %
TOIMINTAMENOT	62 042 550	61 822 700	70 526 000	71 000 000	71 200 000
Muutos		-0,4 %	14,1 %	0,7 %	0,3 %
TOIMINTAKATE (NETTO)	-61 214 309	-61 052 700	-69 686 000	-70 150 000	-70 350 000
Muutos		-0,3 %	14,1 %	0,7 %	0,3 %

Peruspalvelukeskus Oivan kautta syntyvät maksuosuudet

Hollola ja Hämeenkoski				
	TPE 2015	TPE 9/2015	TA 2016 (tuottajan ilm.)	M% tpe 9/2015- ta 2016
akuutti	2 260 100	2 613 000	2 377 500	-9,0 %
ensihoido	800 000	847 900	859 900	1,4 %
esh (sis. Alijäämän kattamista v. 2015)	22 813 500	23 099 197	22 815 000	-1,2 %
ymp.th	329 000	284 406	331 700	16,6 %
Kuntayhtymä yht.	26 202 600	26 844 503	26 384 100	-1,7 %
OIVA	42 664 700	42 555 600	42 275 000	-0,7 %
Yhteensä	68 867 300	69 400 103	68 659 100	-1,1 %
Ilman vuoden 2015 alijäämän kattamista	68 478 103	69 010 906	68 659 100	-0,5 %

Vuoden 2015 Tpe sisältää myös 389 t euroa Päijät-Hämeen Sosiaali- ja terveysyhtymän alijäämän kattamista.

2.2 Perusturvalautakunta

Vastuuhenkilö: Peruspalvelujohtaja Mika Forsberg

Toiminnan kuvaus

Peruspalvelukeskus Oivan perustehtävänä on tuottaa Läntisen perusturvapiirin kunnille (Asikkala, Hollola, Kärkölä, Padasjoki) lakisääteiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Palveluja tuotetaan hyvinvointipalvelujen, vanhus- ja vammaispuvelujen, terveyden- ja sairaanhoidon palvelujen tulosalueilla. Lisäksi talousarvioon

sisältyy erikoissairaanhoidon, Akuutti 24:n, ensihoidon ja ympäristöterveydenhuollon menot. Sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut järjestetään omana toimintona, ostopalveluina ja palvelusetelin avulla.

Peruspalvelukeskus Oivan tehtävänä on edistää ja tukea toiminta-alueen asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Tähän pyritään asukkaiden osallisuutta, omavastuuta ja toimintakykyä tukevalla ennaltaehkäisevällä ja avo- huoltopainotteisella toiminnalla. Peruspalvelukeskus Oivan talousarvio ja vuosien 2016–2018 talous- ja toiminta- suunnitelma perustuu Hollolan kuntastrategian strategisille tavoitteille. Talousarvion sekä talous- ja toiminta- suunnitelman laadinnassa on lisäksi huomioitu terveydenhuoltolain 34 §:n mukainen järjestämissuunnitelma vuosille 2014–2017 sekä palvelujen järjestämishjelma.

Sosiaali- ja terveystoimialan toimintaympäristön haasteet liittyvät palvelutarpeiden kasvun ja kuntatalouden haasteiden yhteensovittamiseen. Väestön ikääntymisen lisäksi yhteiskunnallinen tilanne lisää palvelujen tarvetta myös aikuisilla sekä lapsilla ja lapsiperheillä. Väestön terveys- ja hyvinvointierot ovat kasvaneet. Köyhyyden ja syrjäytymisen kaltaiset sosiaaliset ongelmat periytyvät sukupolvelta toiselle. Haasteisiin vastaaminen edellyttää voimavarojen kohdentamista. Tulevaisuuden haasteista selviytyminen edellyttää myös asukkaiden liisääntyvää vastuun ottamista omasta hyvinvoinnistaan, terveydestään ja sairauksien hoidosta. Sähköisillä palveluilla voidaan edistää tavoitteen saavuttamista. Palvelutoiminnan tulee olla asiakkaita ja potilaita osallistavaa ja aktivoivaa kumppanuutta. Asukkaita ja palvelujen käyttäjiä tulee ottaa mukaan myös palvelujen kehittämiseen.

Kustannustehokkaan palvelutoiminnan perusta on toimiva asiakasohjaus. Vanhustenhuollon palvelurakenteen keventäminen edellyttää ikäihmisten omaishoittoa, kotihoitoa ja kuntoutukseen panostamista. Ehkäisevän työn ja varhaisen tuen palveluiden kehittämistä jatketaan lasten ja perheiden palveluissa. Lähtökohtana on, että lapsiperheet saavat tarvitsemansa tuen arkiympäristössään. Yhteistyötä TE-keskuksen ja kuntien työllisyysyksiköiden kanssa jatketaan työllistymistä tehostavien prosessien kehittämistä. Tuottavuuden lisääminen edellyttää hoito- ja palveluketjujen sujuvuuden parantamista, työnjaon ja tehtävärakenteiden kehittämistä sekä toiminnallisen integraation syventämistä erityisesti sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Palvelujen saatavuuden toteutumista seurataan säännöllisesti. Kustannusvaikuttavia tapoja lisätään täydentämällä omaa palvelutuotantoa järjestö- ja yritystoiminnalla. Palveluverkon optimointia jatketaan huomioiden maakunnallinen sote-valmistelutyö. Hyvin toimivat peruspalvelut perustuvat kokonaisvaltaiselle johtamiselle ja henkilöstön tietotaidon hyödyntämiselle.

Talousarviovuoteen vaikuttavia lainsäädäntöuudistuksia ovat sosiaalihuoltolaki (voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2016-), isyyslaki ja laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmistelu on parhaillaan menossa. Päijät-Hämeen maakunnassa selvitetään sosiaali- ja terveystalouden siirtämistä yhteiselle kuntayhtymälle 1.1.2017 alkaen. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittämistä jatketaan seudullisesti (Miepä-hanke). Oiva on mukana vuonna 2016 Parempi Arki-hankkeessa (Kaste-hanke) ja Palvelutori-hankkeessa.

Peruspalvelukeskus Oivan painopisteet vuonna 2016 ovat

Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen

- Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avopainotteisemmaksi ja ennaltaehkäisevämmäksi
- Lasten ja lapsiperheiden varhainen tukeminen
- Erikoissairaanhoidon käytön ja kulujen hillitseminen tarkoituksenmukaisesti alueellisella yhteistyöllä
- Kustannusvaikuttavien tapojen lisääminen omaa palvelutuotantoa täydentävällä järjestö- ja yritystoiminnalla
- Työn tuottavuuden systemaattinen parantaminen
- Talouden ja toiminnan tasapaino

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Vaikuttavat ja tehokkaat palvelu- ja hoitoketjut	<ul style="list-style-type: none"> - vuodeosaston hoitajakson keskimääräinen pituus - erikoissairaanhoidon Drg-tuotteiden ja psykiatrian hoitopäivien määrä - siirtoviivemaksut 	<p>alle 15 vrk kaikilla vuodeosastoilla</p> <p>Määrä vähenee (m-%)</p> <p>maksuja ei kerry</p>
Palvelujen avopainotteisuuden ja kuntouttavuuden lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> - Kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus 0-17 -vuotiaista - Pysyvässä laitoshoidossa asuvien osuus yli 75v - Tulottomien nuorten (alle 25v) toimeentulotukihakemusten osuus toimeentulotukihakemuksista 	<p>alle 1,4 %</p> <p>osuus enintään 1-2 %</p> <p>alle 10%</p>

Toimenpiteet: Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen, kotiutustiimien toiminta vakiintunut, vanhainkotipaikkojen ja epäsopivien tilojen korvaaminen yksityisellä tehostetulla palveluasumisella palvelutarpeen arvioinnin kehittämisen, seniorineuvolatoiminnan suunnittelu, omaishoitajien terveystarkastusten käynnistäminen.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Palvelujen saatavuuden parantaminen ja tarvittavan tuen järjestäminen oikea-aikaisesti	<ul style="list-style-type: none"> - odotusaika kiireettömälle lääkärin vastaanotolle - lakisääteiset määräajat - kotikuntoutustiimin ensimmäisen käynnin toteutuminen 	<p>Hoitotakuu ja lakisääteiset määräajat ei ylity</p> <p>Toteutuu päivän kuluessa ilmoituksesta.</p>
Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Hoitosuunnitelmien laatiminen ja vastuutyöntekijän nimeäminen yli 12 krt lääkärillä ja hoitajilla käynneille 	<p>Hoitosuunnitelmat laadittu ja vastuutyöntekijä nimetty</p>

Toimenpiteet: Palveluohjauksen toimintamallin vakinaistaminen vanhus- ja vammaispalveluissa ja hyvinvointipalveluissa, RAI-järjestelmän laajentaminen palveluohjaukseen ja kotihoitoon, paljon palveluita käyttävien

Parempi Arki –hankkeeseen osallistuminen, vastaanottoaikojen tehokkaampi yhteiskäyttö yli alueiden, kiireettömän hoidon ohjaus ja hoitosuunnitelmat, työhön kuntoutuksen kehittämissuunnitelman toimeenpano.

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannos

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Hyvinvoiva, ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> - Työhyvinvointikyselyn tulos - Terveysprosentti 	<p>tulos yli 3,95</p> <p>tulos yli 42 %</p>
Optimaalinen henkilöstö- ja tehtävärakenne	<ul style="list-style-type: none"> - Tehostetun palveluasumisen hoitajamitoitus vanhuspalveluissa (hoitotyöntekijä/asiakas) 	0,58
kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Sähköisen terveystarkastuksen tehneiden osuus väestöstä - Omahoito-laboratoriopalautteiden käyttöönotto 	<p>Vähintään 1 % väestöstä tehnyt sähköisen terveystarkastuksen</p> <p>Otettu käyttöön</p>

Toimenpiteet: Hyvis.fi-portaaliin liitettävän sähköisen terveystarkastus ja –valmennusohjelman käyttöönotto, perustoimeentulotuen Kela-siirron (1.1.2017-) valmistelu, hoitajamitoituksen tarkistaminen tehostetussa palveluasumisessa pääosin tasolle 0,58, RAI-järjestelmän hankinta ja käyttöönotto.

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Talouden ja toiminnan tasapaino	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaali- ja terveydenhuollon tilinpäätös 	ei synny alijäämää kuntien maksuosuudet eivät ylitä
Tuottavuuden systemaattinen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Välittömän asiakastyön lisääminen kotihoidossa - käyttöaste vuodeosastoilla - vastaanotto toimintojen suorit määrä - palvelusetelien määrä 	<p>vähintään 55 %</p> <p>vähintään 90-95 % suorit määrä ei vähene</p> <p>palvelusetelituotteiden määrä kasvaa</p>
Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakasraatien järjestäminen 	Järjestetään jokaisella tulosalueella

Toimenpiteet: Vanhuspalveluiden Palvelutori-hanke, palvelusetelin käyttöönotto henkilökohtaiseen apuun, vanhusten ateriapalveluihin ja lyhy aikaishoitoon, palvelusetelin käyttöalan laajentaminen lapsiperheiden kotipalvelussa, Duodecim sähköinen terveystarkastus ja –valmennusohjelman käyttöönotto, asiakasarviointi omavalvonnan osaksi –verkostoon osallistuminen, Linkku-toiminnan sisällöllinen kehittäminen.

Toiminnan riskit

Riski	Ilmeneminen(miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys	Hallintatoimenpiteet	Tavoite/toteutus aika-taulu	Vastuutaho
Toimintaympäristön ja palvelutarpeen jatkuva muutos	Maakunnallinen sote-linjaus. Neljän jäsenkunnan tavoitteiden yhteensovittaminen haasteellista. Asiakkaiden määrän hallinta vaikeaa.	3	Viestintä ja muutosviestintä, delegoinnit, ohjeistukset. Asiakkaiden omavastuun tukeminen, laaditaan toimintamalli palveluita paljon käyttäville asiakkaille yhteistyössä eri tulosalueiden kesken	Maakunnallisten ja valtakunnallisten linjausten mukaisesti Hyvis-portaali kuntalaisten käyttöön	Yhteistoiminta-alueen kunnat Johtoryhmä
Sopimusosaaminen	Laajan kilpailutusosaamisen puuttuminen. Sopimusten koko elinkaaren hallinta puuttellista (valvonta, palaute, reklamointi vajavaista)	2	Sopimusosaamisen lisääminen, sähköinen arkistointi	Cloudia-kilpailutusjärjestelmän hyödyntäminen vuoden 2016 kilpailutuksissa.	Esimiehet
Henkilöstön saatavuus ja vaihtuvuus	Tiettyjen ammattialojen ja reuna-alueiden työntekijöitä ei helposti saatavilla (mm.lääkärit, sos.työntekijät, psykologit). Työntekijöiden vaihtuvuus.	3	Tunnettuuden ja myönteisen mielikuvan lisääminen työnantajana. Palvelusetelin käyttö palveluissa joissa henkilöstön saatavuusongelmia.	Palvelusetelin käyttöönottoa laajennetaan ja sitä hallinoidaan sähköisellä järjestelmällä.	Yhteistoiminta-alueen kunnat Johtoryhmä Esimiehet
Toimintaympäristön terveellisyys	Kiinteistöihin liittyvät ongelmat (sisäilma jne.) Väistöiloja joudutaan ottamaan käyttöön.	3	Yhteistyö ja hyvä tiedonkulku vuokranantajien (yleensä kuntien) kanssa. Käytössä sähköinen ilmoitus vuokranantajalle havaituista ongelmista.	Korjaussuunnitelmat valmistellaan ja toteutetaan yhdessä sopien.	Yhteistoiminta-alueen kunnat Johtoryhmä
Tietojärjestelmiin ja tietoturvaan liittyvät riskit	Tietojärjestelmien jatkuva muutos ja hankala käytettävyys. Käyttäjien tukipalvelut osin (esim. koti- ja asumispalvelut) riittämättömät	2	Tietoturvapoliittikka ja ohjeistus ajantasalla. Omavalvontasuunnitelma laadittu. Lisäresursin osoittaminen	Omavalvontasuunnitelma laadittu. Sisäistä lokitietojen	Johtoryhmä

			käyttäjien tukipalveluihin.	valvontaa suoritetaan pistokokein säännöllisesti.	
Poikkeusoloihin varautuminen	Vastuista ei selkeää jakoa Oivan ja alueen kuntien kanssa	2	Sovitaan vastuutus kuntien kanssa siten, että kaikki tietävät tehtävänsä.	Valmiussuunnitelma päivitetty ja jalkautettu.	Johtoryhmä yhteistyössä yhteistoiminta-alueen kuntien kanssa
Turvallisuus	Kaikissa asumispalveluyksiköissä ei ole sprinklerointia, hoitajakutsujärjestemät osittain uudistamisen tarpeessa, infektioriskit terveydenhuollon yksiköissä, asiakkailla ei mahdollisuus tehdä Haipro-ilmoitusta (läheltä piti tilanteet), terveydenhuollon laiterakisteri ei ajan tasalla, henkilöstön turvallisuus joissakin tilanteissa	2	Asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelma, Love-koulutus (lääkehuolto) toimii suunnitellusti, Haiprojärjestelmä (läheltä piti tilanteet) henkilökunnan käytössä, ulkopuolisen vartiijan käyttö joissakin yksiköissä.	Hoitajakutsujärjestelmät kaikilla vuodeosastoilla. Love - lääkehoitokoulutukset suoritettu. Pelastussuunnitelmat ajan tasalla	Yhteistoiminta-alueen kunnat kiinteistöjen osalta Johtoryhmä

¹ 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

Tuloarviot ja määrärahat

PERUSPALVELUKESKUS OIVA	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATULOT	139 106 294	138 361 200	139 395 900	140 092 900	140 793 300
Muutos		-0,5 %	0,7 %	0,5 %	0,5 %
TOIMINTAMENOT	139 085 491	138 337 300	139 368 900	140 065 700	140 766 100
Muutos		-0,5 %	0,7 %	0,5 %	0,5 %
TOIMINTAKATE (NETTO)	20 803	23 900	27 000	27 200	27 200
Muutos		14,9 %	13,0 %	0,7 %	0,0 %

2.3 Sivistyslautakunta

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja Matti Ruotsalainen

Toiminnan kuvaus

Sivistystoimen palveluilla tuetaan ja annetaan laaja-alaista ja monipuolista kasvatusta ja opetusta lapsille ja nuorille. Lisäksi tarjotaan vapaa-aikatoimen palveluja kuntalaisille sekä luodaan edellytyksiä sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Sivistyspalvelut huolehtivat laadukkaasti varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen, muiden kasvatus- ja opetuspalveluiden sekä vapaa-aikapalvelujen järjestämisestä lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Toimivat sivistystoimialan palvelut	CAF ja ZEF	Palvelut hyvää keskitasoa
	Peruskoulunsa päättäneistä jatkokoulutukseen hakeutuneiden ja hyväksytyjen määrä	Jatko-opintopaikat 100 %:lla
CAF-itsearviointin käyttö	CAF- yksiköiden lukumäärä.	Palvelualueilla ja hallinnossa toteutetaan CAF-arviointia. Vuonna 2016 vähintään puolet yksiköistä arvioi toimintaansa CAF:n avulla.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Palvelutarpeen jatkuva arviointi	Vuosiiviikkotunnit (vvh)/oppilas, opetusryhmän koko yleisopetuksessa (1-9 lk:t)	Vähintään valtakunnallinen keskitaso

Ulottuvuus/näkökulma: aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvointikysely, (asteikko 1-5)	Kyselyn osioiden ka. > 4,0
	Kelpoisuus	Sijaisista yli 95 % muodollisesti päteviä
TVT-opetusteknologian hyödyntäminen	Kysely	Käyttöaste yli 70 %

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Palvelut tuotetaan mahdollisimman tehokkaasti, laadukkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla	Käyttömenot euroa/asiakas (lapsi, oppilas, nuori, kuntalainen) Esim. opetus euroa/oppilas	Asiakaskohtaiset kustannukset enintään valtakunnallista keskitäsoa

Toiminnan perustelut ja riskit

Sivistystoimialan toiminta on pitkälti lakisääteistä palvelua kuntalaisille.

Rakenteellisina muutoksina toteutuu Hollola-Hämeenkosken kuntaliitos sekä toisaalta Kärkölä-yhteistyön päättyminen suurelta osin. Vapaa-aikatoimen uudelleen organisointi on käynnissä ja siihen liittyen liikuntatoimen toiminnalliset määrärahat sekä sivistystoimialaa koskevat avustusmäärärahat on sisällytetty sivistystoimen vuoden 2016 talousarvioon.

Keskeisimpinä riskeinä ovat toimintaympäristöjen terveellisyys ja turvallisuus sekä henkilöriskit (asiakkaat, henkilöstö). Haasteina ovat myös jo päätettyjen sopeuttamistoimien toteutuminen, osin palvelutarpeen hallinta varhaiskasvatuksessa sekä valtiovallan päätöksistä johtuvat vaikutukset kuntakentälle ja tässä sivistystoimialan palveluiden järjestämiseen.

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys (1-3)	Riskin merkittävyys (1-3)	Hallintatoimenpiteet	Tavoite/toteutus-aikataulu
Kiinteistöt ja rakennukset	Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö (rakennukset, piha-alueet)	1-2	2	Suunnittelu, rakentaminen/ varustaminen, valvonta/ylläpito, raportointijärjestelmät, kunto-kartoitukset, toimenpiteet ongelmien johdosta.	jatkuvaa
Henkilöriskit	Sisäilmaongelmat, tapaturmat, tuottamukselliset teot, jaksaminen, sitoutuminen/ asenne, koululaiskulttuuriset	2	1-3	Valvonta/seuranta, asioihin ajoissa puuttuminen, koulutus/perehdytys, tiedonkulun kehittäminen, yms.	jatkuvaa, vuosittain eri painotuksia
				Toimialan riskienhallinta- ja turvallisuus-suunnitelmatyöryhmien työ.	jatkuvaa

¹ 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

² 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Tuloarviot ja määrärahat

SIVISTYSLAUTAKUNTA	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT	11 464 690	11 331 600	4 369 700	4 391 500	4 400 300
Muutos		-1,2 %	-61,4 %	0,5 %	0,2 %
TOIMINTAMENOT	50 714 524	51 340 900	48 995 700	49 534 700	49 930 900
Muutos		1,2 %	-4,6 %	1,1 %	0,8 %
TOIMINTAKATE	-39 249 834	-40 009 300	-44 626 000	-45 143 200	-45 530 600
Muutos		1,9 %	11,5 %	1,2 %	0,9 %

2.4 Tekninen lautakunta

Vastuuhenkilö: tekninen johtaja Heikki Salonsaari

Palvelusuunnitelman kuvaus

Teknisen toimialan vastualueet ovat hallinto, maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto, kaavoitus, rakennusvalvonta, kuntatekniikka, toimitilapalvelut ja vesihuoltolaitos.

Tekninen toimiala järjestää asumisen ja elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, vastaa toimitilojen ja liikuntapaikkojen rakennuttamisesta ja ylläpidosta. Tekninen toimiala vastaa myös joukko liikenteen suunnittelusta ja asuntotoimen viranomaistehtäväjärjestelyistä. Lisäksi tekninen toimiala vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden tuottamisesta.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso 2016
Yhdyskunnan ja ympäristön hallittu kehittäminen	Strategisen yleiskaavatyön eteneminen	Kaavaehdotus valmis joulukuussa 2016
	Tonttireservin riittävyys	Kahden vuoden tonttireservi kaavoitettuna ja noin viiden vuoden asemakaavallinen tonttivaranto
Matkailualueiden kehittäminen	Pyhäniemen ja Messilän asemakaavojen valmiusaste	Pyhäniemen asemakaava valmis keväällä 2016 Messilän asemakaava aloitettu vuoden 2016 loppuun mennessä
Laadukkaat tilat palveluiden tuottamiseksi	Rakennusten kunnossapidon pitkän tähtäimen suunnitelma	Kunnossapidon PTS tehty kaikista rakennuksista
	Sisäilmaongelmien reagointinopeus	80 % vikailmoituksiin reagoitu kolmen vuorokauden sisällä

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Tyytyväiset sekä sisäiset että ulkoiset asiakkaat	Asiakaskyselyt	Keskiarvo $\geq 3,5$ (asteikolla 1 -5)
Toimiva demokratia ja hyvä hallinto	Aloitteiden käsittelyaika	≤ 3 kk

Ulottuvuus/näkökulma: aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Työkykyinen henkilöstö	Työyhteisökysely	Taso 4, asteikko 1 - 5

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Kustannusten hallinta	Toimialan tuottamien palveluiden käyttötalouden bruttokustannukset €/as	Kustannukset nousevat enintään tulosyksiköiden indeksien verran
Investoinnit toteutuvat suunnitellusti	Investointien toteuma-aste	Toteuma-aste vähintään 90 %

Perustelut

Teknisen toimen suurimpana haasteena on muuttuneen organisaation toimintamallin vakiinnuttaminen. Liikunta-alueiden ylläpidon uudelleen organisointi, maankäyttöpalveluiden jakaminen kahdeksi tulosalueeksi sekä ympäristöpalveluiden sisällyttäminen osaksi teknistä toimialaa edellyttää kokonaan uusia toimintatapoja. Lisäksi teknisen toimen vastuulle tuleva joukkoliikenteen suunnittelu on kokonaan uusi toiminta, jonka onnistuminen edellyttää avointa suhtautumista haasteisiin. Suuri haaste on myös yritystonttien markkinoinnin aktiivinen käynnistäminen. Toimintaan vaikuttaa myös kuntaliitos Hämeenkosken kanssa.

Toimitilapalveluiden suurimpina rakennushankkeina on neljä vireillä olevaa rakennushanketta. Hankkeet ovat Heinsuon ja Kalliolan koulu, jotka toteutetaan elinkaarihankkeena sekä paloasema ja Salpakankaan koulun kolmas vaihe. Salpakankaan koulua lukuun ottamatta muut kolme kohdetta rahoitetaan leasing-rahoituksella. Toimitilapalveluissa on haasteena myös uuden organisaatiomallin toiminnan käynnistäminen.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden täytäntöönpano luo myös omat haasteensa. Talouden tiukka seuranta ja seurantaprosessien toiminta on entistä tärkeämpää. Toiminnassa tulee entistä tärkeämmäksi oikea priorisointi ja mahdollisesti kielteisten vaikutusten minimointi. Tässä tilanteessa on entistä tärkeämpää, että henkilökunnan kustannustietämys on ajan tasalla.

Maankäytön suunnittelun suuri tavoite on strategisen yleiskaavatyön saattaminen ehdotusvaiheeseen ja uuden hankekaavoitusmallin aktiivinen käyttöön otto.

Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto tulosalueen uusi organisoituminen ja sekä paikkatiedon että maaomaisuuden hallinnan järjestelmien aktiivinen käyttöönotto ovat ensi vuoden ensisijaisia tehtäviä.

Paassillan ja Hopeakallion yritysalueiden esirakentaminen on loppusuoralla ja aktiivinen yritysalueiden myynti on käynnistettävä välittömästi. Myynnissä ei tule kuitenkaan unohtaa Kukonkoivun yritysalueita, jossa on käytännössä rakentamisvalmiita yritystontteja vapaana. Hämeenkosken kuntaliitoksen myötä tekninen toimi on saamassa myynnin organisointiin lisäresursseja. Lisäksi yhdistymishallitus on myöntänyt määrärahan yritys-

aluemyyntiin ja työllisyyteen palkattavan henkilön palkkakustannuksiin. Yleisten alueiden ylläpito on kilpailutettu nyt ensimmäisen kerran alueurakkana ja tämän toiminnan varmistaminen on kuntatekniikassa suurin haaste sisäisen organisaatiomuutosten lisäksi.

Toiminnan riskit

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys (1, 2, 3) ³	Riskin merkittävyys (1, 2, 3) ⁴	Hallintatoimenpiteet	Tavoite/toteutusaikataulu	Vastuuhenkilö
Omaisusriskit						
Ilkivalta	Paikkoja on rikottu ja sotkettu Kasvanut tyhjilleen jääneiden rakennusten osalta	3	2	Kameravalvonta, vakuutukset Puhdistuskampanja	jatkuva	Toimitilainsinööri
Vesivahingot	Isommat näkyvät tiloissa heti, mutta tihkuva vuoto on vaikea huomata. Sisäilmaongelmina	2	2	Vakuuttaminen, vedenkulutuksen seuranta, hyvä jälkihoito, päivystys, ajan tasalla olevat kuntotutkimukset	kesken/ 2015 - 2016	Toimitilainsinööri
Toimintaan liittyvät riskit						
Investointihankkeet	Toteutusvaiheen ongelmina	1	3	Tehdään erilliset riskienhallintasuunnitelmat investointihankkeisiin	jatkuva	Tilakeskuspäällikkö/ kuntatekniikan päällikkö
Hankinnat	Lisäkustannukset, hankkeiden viivästyminen, juridiset ongelmat	1	2	Hankintakoulutus, konsulttien käyttäminen Sopimusasioissa lakimiespalvelujen osto tarvittaessa	jatkuva	Tekninen johtaja
Kustannusten hallinta	Varatut määrärahat eivät riitä	2	2	Riittävä määrärahojen ennakosuunnittelu, jatkuva talousarvion toteutumisen seuranta	jatkuva	Tilivelvolliset
Rakennuksien vastuuriskit						
Sisäilmaongelmat	Käyttäjien oireilu, väistötilojen tarve	2	3	Toimintamallien kehittäminen, sisäilmatutkimukset, kuntotutkimukset, rakennusten kunnossapito ja kiinteistöjen hoito Moniammatillinen sisäilmatyöryhmä, tiedottaminen	jatkuva	Toimitilainsinööri

¹ 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

² 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Tuloarviot ja määrärahat

Tekniset palvelut ilman taseyksiköitä

TEKNISET PALVELUT ILMAN TASEYKSIKÖITÄ	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT	8 500 459	8 238 400	1 312 700	1 312 700	1 312 700
Muutos		-3,1 %	-84,1 %	0,0 %	0,0 %
TOIMINTAKULUT	12 799 959	13 210 800	6 653 700	6 689 060	6 689 060
Muutos		3,2 %	-49,6 %	0,5 %	0,0 %
TOIMINTAKATE	-4 299 500	-4 972 400	-5 341 000	-5 376 360	-5 376 360
Muutos		15,7 %	7,4 %	0,7 %	0,0 %

Tekniset palvelut (sisältää taseyksiköt)

TEKNISET PALVELUT (sis. Vesihuoltolaitoksen ja Toimitilapalvelut)	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT	24 433 034	22 579 700	22 919 900	22 919 900	22 919 900
Muutos		-7,6 %	1,5 %	0,0 %	0,0 %
TOIMINTAKULUT	21 952 713	21 698 100	20 451 800	20 554 060	20 554 060
Muutos		-1,2 %	-5,7 %	0,5 %	0,0 %
TOIMINTAKATE	2 480 321	881 600	2 468 100	2 365 840	2 365 840
Muutos		-64,5 %	180,0 %	-4,1 %	0,0 %

2.4.1 Tekniset palvelut /vesihuoltolaitos

Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja Heikki Salonsaari/ vesihuoltopäällikkö Juha-Pekka Ristola

Palvelusuunnitelman kuvaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa Hollolan kunnan yleisen vesihuollon järjestämisestä lakien ja määräysten mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuollon järjestämisestä ja vesihuolto-palvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Sopimuksen kokonaiskesto on 15 vuotta.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
<p>Yhdyskunnan ja vesihuollon hallittu kehittäminen kunnan tavoitteiden mukaisesti</p> <p>Vesihuollon kehittämissuunnitelman päivittäminen ajanmukaiseksi</p>	<p>Vesihuollon rakentuminen verrattuna kehittämissuunnitelmaan</p> <p>Vesihuollon kehittämissuunnitelman säännöllinen ylläpito ”tuoreena”</p>	<p>Vesihuollon toteutuminen kehittämissuunnitelman mukaisesti</p> <p>Vesihuollon kehittämissuunnitelma päivitetään valtuustokausittain</p>

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Palvelukyky kuvaa asiakaspalvelun toimivuudelle ja laadulle asetettujen tavoitteiden toteutumisen astetta. Palvelukyky kuvaa valtion toimintojen asiakasulottuvuuden ja asiakaspalvelun onnistumista. Asiakkaina voivat olla arvioitavasta toiminnosta riippuen kuntalaiset tai hallinnon sisäiset organisaatiot, mittarina esim. asiakastytyväisyyskyselyt

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Tyytyväiset asiakkaat	FCG:n kysely yhdyskuntateknistä palveluista	3,5 (asteikolla 1 -5)

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Toimiva tilaaja-tuottajamallin mukainen vesihuoltoyhteistyö operaattorin kanssa	Kunnan tekemien reklamaatioiden määrä vuoden aikana (viimeisin kvartaaliraportti Q4)	0 kpl = Kitkaton yhteistyö = ei reklamaatioita

Ulottuvuus/näkökulma: Taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Kustannustehokas tilaaja-tuottajamallin mukainen yhteistyö	Käyttökustannukset €/asiakas (edellisen vuoden kvartaaliraportissa Q4 vuotuinen konsessiomaksu jaettuna vesimittareiden eli asiakkaiden määrällä) Q4 2015 mukaan 419 €/asiakas	Kustannusten nousu enintään konsessiosopimuksen mukaisten palvelumaksujen indeksien verran max. 600€/asiakas

Perustelut

Vesihuoltolaitos huolehtii vesihuoltolain mukaisin hinnoitteluperustein vedenhankinnasta ja jakelusta sekä viemäröinnistä alueilla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueilla. Laitoksen palveluja käyttäviltä asiakkailta peritään vesihuoltolain edellyttämiä vesihuoltomaksuja. Vesihuoltolaitos antaa asiantuntijatukea maankäyttöön ja kaa-voittamiseen.

Konsessiosopimuksen mukaisesti Lahti Aqua Oy huolehtii aiemmin mainittujen palveluiden järjestämisestä Hollolan kunnan alueella. Lahti Aqua Oy:n ja kunnan tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan neljännesvuosittain yhteistyöryhmän kokouksissa. Yhteistyön periaatteena on säilyttää kuntakohtaiset maksut, omistus ja investoinnit, mutta tuottaa palvelut yhdessä yksikössä (Lahti Aqua Oy).

Hollolan vesihuoltolaitoksen tulevaisuuden haasteina ovat vanhenevan verkoston korjausvelan haltuunotto ja toiminta-alueella sijaitsevien liittymättömien kiinteistöjen liittäminen vesihuollon piiriin.

Tuloarviot ja määrärahat

VESIHUOLTOLAITOS, TASEYKSIKKÖ	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT	3 693 471	3 852 600	4 080 800	4 080 800	4 080 800
Muutos		4,3 %	5,9 %	0,0 %	0,0 %
TOIMINTAKULUT	1 929 731	2 026 300	2 193 500	2 205 000	2 205 000
Muutos		5,0 %	8,3 %	0,5 %	0,0 %
TOIMINTAKATE	1 763 740	1 826 300	1 887 300	1 875 800	1 875 800
Muutos		3,5 %	3,3 %	-0,6 %	0,0 %

2.4.2 Tekniset palvelut/ toimitilapalvelut

Vastuhenkilö: Tekninen johtaja Heikki Salonsaari /tilakeskuspäällikkö Tuomo Vesikko

Palvelusuunnitelman kuvaus

Toimitilapalvelut vastaa kunnan kiinteistöjen rakennuttamisesta, kunnossapidosta ja hoidosta. Toimitilapalveluiden tehtäviin kuuluu myös kunnan metsien, torin ja peltojen hoito sekä asuntojen vuokraustoimintaan liittyvät tehtävät.

Toimitilapalveluihin kuuluva ruoka- ja siivouspalvelut tuottaa laadukkaat ateriat ja vastaa tilojen siisteydestä tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon myös nautittavuus ja viihtyvyystekijät.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Laadukkaat tilat palveluiden tuottamiseksi	Rakennusten kunnossapidon pitkän tähtäimen suunnitelma Sisäilmaongelmien reagoit nopeus	Kunnossapidon PTS tehty kaikista rakennuksista 80% vikailmoitukseen reagoitu kolmen vuorokauden sisällä

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Tyytyväiset sisäiset että ulkoiset asiakkaat	Asiakaskyselyt	Keskiarvo $\geq 3,5$ (asteikolla 1 -5)

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Työkykyinen henkilöstö	Työyhteisökysely	Taso 4, asteikko 1-5

Ulottuvuus/näkökulma: Taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Kustannusten hallinta	Toimialan tuottamien palveluiden käyttötalouden bruttokustannukset €/as	Kustannukset nousevat enintään tulosyksiköiden indeksien verran
Investoinnit toteutuvat suunnitellusti	Investointien toteuma-aste	Toteuma-aste vähintään 90%

Perustelut

Toimitilapalveluiden suurimpina rakennushankkeina ovat neljä vireillä olevaa rakennushanketta. Hankkeet ovat Heinsuon ja Kalliolan koulu, jotka toteutetaan elinkaarihankkeena sekä paloasema ja Salpakankaan koulun kolmas vaihe. Salpakankaan koulua lukuun ottamatta muut kolme kohdetta rahoitetaan leasing-rahoituksella. Toimitilapalveluissa on haasteena myös uuden organisaatiomallin toiminnan käynnistäminen.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden täytäntöönpano luo myös omat haasteensa. Talouden tiukka seuranta ja seurantaprosessien toiminta on entistä tärkeämpää. Toiminnassa tulee entistä tärkeämmäksi oikea priorisointi ja mahdollisesti kielteisten vaikutusten minimointi. Tässä tilanteessa on entistä tärkeämpää, että henkilökunnan kustannustietämys on ajan tasalla.

Tuloarviot ja määrärahat

TOIMITILAPALVELUT, TASEYKSIKÖ	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
TOIMINTATUOTOT	12 239 104	10 488 700	17 526 400	17 526 400	17 526 400
Muutos		-14,3 %	67,1 %	0,0 %	0,0 %
TOIMINTAKULUT	7 223 023	6 461 000	11 604 600	11 660 000	11 660 000
Muutos		-10,5 %	79,6 %	0,5 %	0,0 %
TOIMINTAKATE	5 016 081	4 027 700	5 921 800	5 866 400	5 866 400
Muutos		-19,7 %	47,0 %	-0,9 %	0,0 %

Tunnusluvut

Perusturvalautakunta

PERUSTURVALAUTAKUNTA/Tunnuslukuja								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2016*
Sosiaali- ja terveystoimet (netto) €/asukas	2 177	2 148	2 370	2 485	2 658	2 736	2 776	2 859
Sosiaalipalvelut	860	793	890	877	1 069	1 101	1 140	1 145
Perusterveydenhuolto €/asukas	502	533	573	588	580	675	698	763
Erikoissairaanhoito €/asukas	837	841	892	926	930	959	938	951
Lastensuojelu €/asukas	154	167	177	200	210	186	195	184
Vanhusten laitoshoidon €/asukas	134	153	118	112	108	96	98	96
Kotihoito €/asukas	67	84	69	80	73	99	87	98
Toimeentulotuki €/asukas	73	78	71	77	75	80	82	80
Vammaisetuudet €/asukas	25	29	60	76	85	86	95	95
* luvut ovat arvioita								

Sivistyspalvelut

YHDISTELMÄSIVU TUNNUSLUVUISTA TEHTÄVÄALUEITTAIN SIVISTYSPALVELUT

VARHAISKASVATUSPALVELUT

	TP 2014 (17.2.2015)	TA 2015 (4.11.2014)	TA 2016 (30.10.2015)
Päivähoito *)			
0-6 v:n ikäluokka yht. 31.12	1 803	1 803	1 935
Joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	715	595	650
Joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	108	98	106
Joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoitossa	118	119	134
Kotihoidon tuki / Hollola			
Tuen saajia, keskimäärin / vuosi	298	310	332
Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi	464	483	507
Kotihoidon tuki / tuensaaja / vuosi	4 489	4 569	4 290
Hoitopaikan hinta (netto) / vuosi / Hollola			
Päiväkodit	11 229	14 652	12 139
Perhepäivähoito	11 410	12 218	10 891
Yksityinen päivähoito	8 052	8 052	8 052
Hoitopäivän hinta (netto) / Hollola			
Päiväkodit	73,28	69,95	69,95
Perhepäivähoito	63,40	84,11	84,11
Esiopetus			
Lapsia esiopetuksessa,		298	274
joista päivähoitoa tarvitsee			187
Käyttömenot (netto) / 1 000 € (sisältää esiopp. päivähoiton)			2 965
Käyttömenot (netto) / esioppilas (sisältää esiopp.päivähoiton)			10 820

YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS

	TP 2014 (17.2.2015)	TA 2015 (4.11.2014)	TA 2016 (30.10.2015)
Perusopetus **)			
Lapsia perusopetuksessa	2 489	2 474	2 594
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa	176	191	187
Käyttömenot (brutto) / 1000 € (sis. ip-toim.)	23 453	24 495	23 349
Käyttömenot (brutto) € / oppilas	7 917	8 267	8 396
Kotikuntakorvauksen perusosa € / oppilas	5 958	5 958	6 226
Tuntikehys / oppilas, eteläinen alue	1,82	1,76	1,48
Tuntikehys / oppilas, pohjoinen alue	2,10	1,93	1,54
Tuntikehys / oppilas, Kankaan erityiskoulu	4,94	4,94	4,35
Tuntikehys / oppilas 7-9 luokat (Hollolan yläaste)			1,95

MUUT KASVATUS- JA OPETUSPALVELUT

	TP 2014 (17.2.2015)	TA 2015 (4.11.2014)	TA 2016 (30.10.2015)
Wellamo-opisto, opetustunteja	9 938	10 200	11 050

VAPAA-AIKAPALVELUT

	TP 2014 (9.2.2015)	TA 2015 (10.10.2014)	TA 2016 (30.10.2015)
Kirjastopalvelut ***)			
Lainausten määrä	320 481	310 000	300 000
Kävijöiden määrä	184 705	190 000	165 000
Lainan hinta, euroa	2,99	3,10	3,60
Kirjaston normaali aukioloaika (tuntia / vko)	64,00	63,00	59,00
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	10	10	11
Lainan hinta, euroa (Etelä-S. läänin keskiarvo)	3,76		
Nuorisopalvelut			
Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0-28 vuotiaat)	7 135	7 263	7 653
Menot (brutto) € / 0-29 vuotias	35,39	46,08	65,33
Valtionosuus nuorisotyöhön	32 023	32 023	34 094
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	3	3	5
Liikuntapalvelut			
Uimahallin käynti € / kerta (sis. kuntosalin käytön) ****)			4,00
Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä)			140 000
Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä			300
Valtionosuus liikuntatoimintaan			286 800
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä			4

*) Esioppilaan päivähoiton kulut kuuluneet ennen v. 2016 päivähoitoon, nyt esiopetuksessa.

**) Perusopetuksen käyttömenot sisältäneet ennen v. 2016 myös esiopetuksen kustannukset, nyt esiopetuksessa.

***) Kirjaston Ta 2016 tunnuslukuihin vaikuttaa Kalliolan kirjaston sulkeminen kesällä 2015.

Hämeenkosken 2014 lainan hinta 6,40

****) Ei sisällä pääomavuokrakuluja

Tekninen toimiala

YHDISTELMÄSIVU TUNNUSLUVUISTA TEHTÄVÄALUEITTAIN

TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2014	TA 2015	TA 2016	TA 2017	TA 2018
Kuntatekniikka ja varikkotoimi					
Liikennealueiden hoito, €/asukas	28,7	30,3	20,2	20,8	21,4
Puistojen ja viheralueiden hoito, €/asukas	6,4	6,7	6,5	6,7	6,9
Ajoneuvojen käyttöaste, %	92	92	92	92	92
Liikunta-alueiden hoito €/asukas	20,28	23,2	23,2	23,2	23,2
Toimitilapalvelut					
Rakennusten ylläpitokustannukset €/rak-m ³ /vuosi	12,02	10,2	10,1	10	10
Rakennusten kunnossapito €/rak-m ³ /vuosi	1,39	2,1	2	2	2
Sähköenergian menekki kWh/rak-m ³ /vuosi	24,15	22,0	21	20	20
Huollon henkilöstömenot €/rak-m ³ /vuosi	1,39	1,1	1,1	1,1	1,1
Siivouksen kokonaiskustannukset €/siiv.m ² /kk	1,87	1,91	1,92	1,92	1,92
Siivouksen työaika menekit h/sm ² /v	0,94	0,96	0,96	0,96	0,96
Ruokapalvelu/ sivistystoimiala, aterian keskihinta/ €	3,22	3,24	3,35	3,35	3,35
Ruokapalvelu/ kokopäivälaitos, aterian keskihinta/ €	5,33	5,20	5,37	5,37	5,37
Maankäyttöpalvelut					
Raakamaan hankinta, hehtaaria	91	20	20	20	20
Asemakaava ja muutos yhteensä ha	29	29	84	20	20
Kunnan tonttitarjonta:					
Myyty tai vuokrattu (AO), kpl	33	18	33	32	31
Kaavoitetut (AO) yht. kpl	110	204	355	323	332
Uutta rakennusoikeutta (AP, AR), k-m ²	0	0	4 800	0	0
Myyty tai vuokrattu (AP,AR), k-m ²	0	0	1 600	1 600	1 600
Kaavoitettua (AP, AR), yht. k-m ²	26 216	32 416	35 616	34 016	32 416
Uutta rakennusoikeutta (AK,AL), k-m ²	0	6 300	25 680	0	0
Myyty tai vuokrattu (AK,AL), k-m ²	0	0	8 280	2500	2500
Kaavoitettua (AK,AL) yht. k-m ²	4 000	6 300	17 400	14 900	12 400
Kaavoitettua (T) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	29	36	36	36
Kaavoitettua (K) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	10	10	10	10
Kaavoitettua (LTA) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	65	65	65	65
Rakennusvalvonta					
Rakennuslupien ja ilmoitusten määrä	306	300	300	310	310
Valmistuneet asunnot	84	80	70	70	70
Vesihuoltolaitos					
Laskutettu vesi, 1000 m ³	821	820	875	875	875
Laskutettu jätevesi, 1000 m ³	798	800	855	855	855
Liittyneiden kiinteistöjen määrä, kpl	3 910	4 040	4 080	4 120	4 160
Vesimaksu, €/m ³	1,47	1,47	1,54	1,54	1,62
Jätevesimaksu, €/m ³	2,40	2,40	2,52	2,52	2,64
Tuloutus kunnalle, milj.€	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Väestö:	21 902	22 700	24 000	24 000	24 000

2.5 Käyttötalousosan yhdistelmälaskelmat

Konsernipalveluiden yhteenveto

Konsernipalvelut	TP 2014	TA 2015	TA 2016 Esitys	Muutos €	Muutos %
1020-2 Valtiolliset vaalit					
Toimintatuotot	33 360	30 000	0	-30 000	-100,0 %
Toimintakulut	-21 541	-25 500	0	25 500	-100,0 %
Toimintakate	11 819	4 500	0	-4 500	-100,0 %
1100-2 Tarkastustoimi					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-26 790	-31 500	-44 000	-12 500	39,7 %
Toimintakate	-26 790	-31 500	-44 000	-12 500	39,7 %
1101-2 Valtuusto					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-56 787	-80 500	-100 300	-19 800	24,6 %
Toimintakate	-56 787	-80 500	-100 300	-19 800	24,6 %
1200-2 Hallintopalvelut					
Toimintatuotot	271 025	1 244 495	947 300	-297 195	-23,9 %
Toimintakulut	-1 700 773	-2 129 600	-1 671 200	458 400	-21,5 %
Toimintakate	-1 429 748	-885 105	-723 900	161 205	-18,2 %
1300-2 Talouspalvelut					
Toimintatuotot	522 106	416 200	138 700	-277 500	-66,7 %
Toimintakulut	-1 241 460	-1 243 100	-535 000	708 100	-57,0 %
Toimintakate	-719 354	-826 900	-396 300	430 600	-52,1 %
1305-2 Yhteishallinto					
Toimintatuotot	0	0	1 200 000	1 200 000	***
Toimintakulut	-1 021 080	-967 000	-1 778 500	-811 500	83,9 %
Toimintakate	-1 021 080	-967 000	-578 500	388 500	-40,2 %
1400-2 Henkilöstöpalvelut					
Toimintatuotot	275 840	220 600	275 700	55 100	25,0 %
Toimintakulut	-577 194	-867 300	-921 600	-54 300	6,3 %
Toimintakate	-301 354	-646 700	-645 900	800	-0,1 %
1402-2 Työllisyyspalvelut					
Toimintatuotot	125 556	110 000	250 000	140 000	127,3 %
Toimintakulut	-560 305	-1 940 500	-3 203 900	-1 263 400	65,1 %
Toimintakate	-434 749	-1 830 500	-2 953 900	-1 123 400	61,4 %
1500-2 Maaseutupalvelut					
Toimintatuotot	0	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	-50 057	-74 000	-99 000	-25 000	33,8 %
Toimintakate	-50 057	-74 000	-99 000	-25 000	33,8 %
1600-2 Tietohallintopalvelut					
Toimintatuotot	585 501	589 500	546 000	-43 500	-7,4 %
Toimintakulut	-681 682	-715 300	-690 500	24 800	-3,5 %
Toimintakate	-96 181	-125 800	-144 500	-18 700	14,9 %

1700-2 Maa- ja metsätalot					
Toimintatuotot	0	0	120 000	120 000	***
Toimintakulut	0	0	-116 200	-116 200	***
Toimintakate	0	0	3 800	3 800	***
1900-2 Hankkeet					
Toimintatuotot	7 500	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	-52 323	-58 400	-68 000	-9 600	16,4 %
Toimintakate	-44 823	-58 400	-68 000	-9 600	16,4 %
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Toimintatuotot	1 820 888	2 610 795	3 477 700	866 905	33,2 %
Toimintakulut	-5 989 992	-8 132 700	-9 228 200	-1 095 500	13,5 %
Toimintakate	-4 169 104	-5 521 905	-5 750 500	-228 595	4,1 %

Kunnan sosiaali- ja terveystalveluiden yhteenveto

Kunnan sosiaali- ja terveystalvelut	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	Muutos €	Muutos %
3010-2 Sos ja terv palv hallinto					
Toimintatuotot	21 378	0	0	0	***
Toimintakulut	-86 915	-2 000	-2 000	0	0,0 %
Toimintakate	-65 537	-2 000	-2 000	0	0,0 %
3020-2 Sosiaalipalvelut					
Toimintatuotot	806 862	770 000	840 000	70 000	9,1 %
Toimintakulut	-26 842 530	-25 415 600	-28 711 400	-3 295 800	13,0 %
Toimintakate	-26 035 668	-24 645 600	-27 871 400	-3 225 800	13,1 %
3030-2 Perusterveydenhuolto					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-13 542 586	-16 075 600	-18 519 700	-2 444 100	15,2 %
Toimintakate	-13 542 586	-16 075 600	-18 519 700	-2 444 100	15,2 %
3040-2 Erikoissairaanhoito					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-21 333 880	-20 045 400	-22 961 200	-2 915 800	14,5 %
Toimintakate	-21 333 880	-20 045 400	-22 961 200	-2 915 800	14,5 %
3050-2 Ympäristöterveydenhuolto					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-236 630	-284 100	-331 700	-47 600	16,8 %
Toimintakate	-236 630	-284 100	-331 700	-47 600	16,8 %
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Toimintatuotot	828 240	770 000	840 000	70 000	9,1 %
Toimintakulut	-62 042 541	-61 822 700	-70 526 000	-8 703 300	14,1 %
Toimintakate	-61 214 301	-61 052 700	-69 686 000	-8 633 300	14,1 %

Perusturvalautakunnan (Peruspalvelukeskus Oiva) yhteenveto

Perusturvalautakunta, Peruspalvelukeskus Oiva	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	Muutos €	Muutos %
3100-2 Hyvinvoinpalvelujen hallinto					
Toimintatuotot	5 853	0	0	0	***
Toimintakulut	-123 510	-110 500	-108 500	2 000	-1,8 %
Toimintakate	-117 657	-110 500	-108 500	2 000	-1,8 %
3110-2 Terveystieteiden yksikkö					
Toimintatuotot	4 619 037	4 022 600	2 005 000	-2 017 600	-50,2 %
Toimintakulut	-3 557 741	-3 701 500	-2 285 800	1 415 700	-38,2 %
Toimintakate	1 061 296	321 100	-280 800	-601 900	-187,4 %
3150-2 Lastensuojelun- ja lapsiperhei					
Toimintatuotot	9 050 368	8 806 600	10 228 100	1 421 500	16,1 %
Toimintakulut	-8 913 842	-9 244 300	-9 143 000	101 300	-1,1 %
Toimintakate	136 526	-437 700	1 085 100	1 522 800	-347,9 %
3200-2 Sosiaalityön yksikkö					
Toimintatuotot	6 451 362	6 746 100	5 404 800	-1 341 300	-19,9 %
Toimintakulut	-6 514 560	-5 847 700	-5 870 700	-23 000	0,4 %
Toimintakate	-63 198	898 400	-465 900	-1 364 300	-151,9 %
3300-2 Vammaispalvelujen yksikkö					
Toimintatuotot	10 580 353	10 633 500	10 911 000	277 500	2,6 %
Toimintakulut	-10 425 778	-10 734 800	-10 667 600	67 200	-0,6 %
Toimintakate	154 575	-101 300	243 400	344 700	-340,3 %
3355-2 Mielensterveys- ja päihdepalvel					
Toimintatuotot	4 166 623	4 054 100	4 121 900	67 800	1,7 %
Toimintakulut	-3 822 075	-3 923 000	-3 985 600	-62 600	1,6 %
Toimintakate	344 548	131 100	136 300	5 200	4,0 %
3399-2 Sosiaalipalvelujen hallinto					
Toimintatuotot	219	0	0	0	***
Toimintakulut	-36 660	0	0	0	***
Toimintakate	-36 441	0	0	0	***
3400-2 Koti- ja asumispalvelujen hall					
Toimintatuotot	9 087	0	0	0	***
Toimintakulut	-145 100	-177 200	-193 500	-16 300	9,2 %
Toimintakate	-136 013	-177 200	-193 500	-16 300	9,2 %
3401-2 Kotiin annettavat palvelut					
Toimintatuotot	8 910 952	8 799 200	8 151 000	-648 200	-7,4 %
Toimintakulut	-6 491 080	-6 569 100	-6 510 200	58 900	-0,9 %
Toimintakate	2 419 872	2 230 100	1 640 800	-589 300	-26,4 %
3440-2 Asumispalvelut					
Toimintatuotot	23 551 618	23 246 100	22 912 800	-333 300	-1,4 %
Toimintakulut	-23 038 981	-22 792 500	-23 323 200	-530 700	2,3 %
Toimintakate	512 637	453 600	-410 400	-864 000	-190,5 %

3450-2 Palveluohjaus ja tukipalvelut					
Toimintatuotot	1 782 889	1 758 800	1 933 300	174 500	9,9 %
Toimintakulut	-2 415 702	-2 856 200	-3 282 500	-426 300	14,9 %
Toimintakate	-632 813	-1 097 400	-1 349 200	-251 800	22,9 %
3600-2 Terv.- ja sairaanh.hallinto					
Toimintatuotot	5 217	0	0	0	***
Toimintakulut	-211 795	-144 700	-159 500	-14 800	10,2 %
Toimintakate	-206 578	-144 700	-159 500	-14 800	10,2 %
3601-2 Terveysasemat					
Toimintatuotot	14 294 262	10 150 400	12 777 500	2 627 100	25,9 %
Toimintakulut	-14 824 301	-9 676 000	-11 530 600	-1 854 600	19,2 %
Toimintakate	-530 039	474 400	1 246 900	772 500	162,8 %
3620-2 Suun terveystasemat					
Toimintatuotot	5 395 198	5 218 500	5 981 300	762 800	14,6 %
Toimintakulut	-5 003 774	-5 016 100	-5 069 100	-53 000	1,1 %
Toimintakate	391 424	202 400	912 200	709 800	350,7 %
3710-2 Vuodeosastopalvelut					
Toimintatuotot	9 296 653	9 576 200	8 711 700	-864 500	-9,0 %
Toimintakulut	-8 716 453	-8 318 800	-7 071 500	1 247 300	-15,0 %
Toimintakate	580 200	1 257 400	1 640 200	382 800	30,4 %
3800-2 Hallinto- ja talouspalvelut					
Toimintatuotot	85 618	43 000	0	-43 000	-100,0 %
Toimintakulut	-2 617 945	-2 503 800	-2 505 500	-1 700	0,1 %
Toimintakate	-2 532 327	-2 460 800	-2 505 500	-44 700	1,8 %
3810-2 Atk-palvelut					
Toimintatuotot	26 163	0	0	0	***
Toimintakulut	-1 332 289	-1 415 000	-1 402 300	12 700	-0,9 %
Toimintakate	-1 306 126	-1 415 000	-1 402 300	12 700	-0,9 %
3820-2 Materiaalihuolto					
Toimintatuotot	463	0	0	0	***
Toimintakulut	-19 253	0	-2 300	-2 300	***
Toimintakate	-18 790	0	-2 300	-2 300	***
3900-2 Erikoissairaanhoito ja ympäris					
Toimintatuotot	40 874 300	45 306 100	46 257 500	951 400	2,1 %
Toimintakulut	-40 874 300	-45 306 100	-46 257 500	-951 400	2,1 %
Toimintakate	0	0	0	0	***
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Toimintatuotot	139 106 235	138 361 200	139 395 900	1 034 700	0,7 %
Toimintakulut	-139 085 139	-138 337 300	-139 368 900	-1 031 600	0,7 %
Toimintakate	21 096	23 900	27 000	3 100	13,0 %

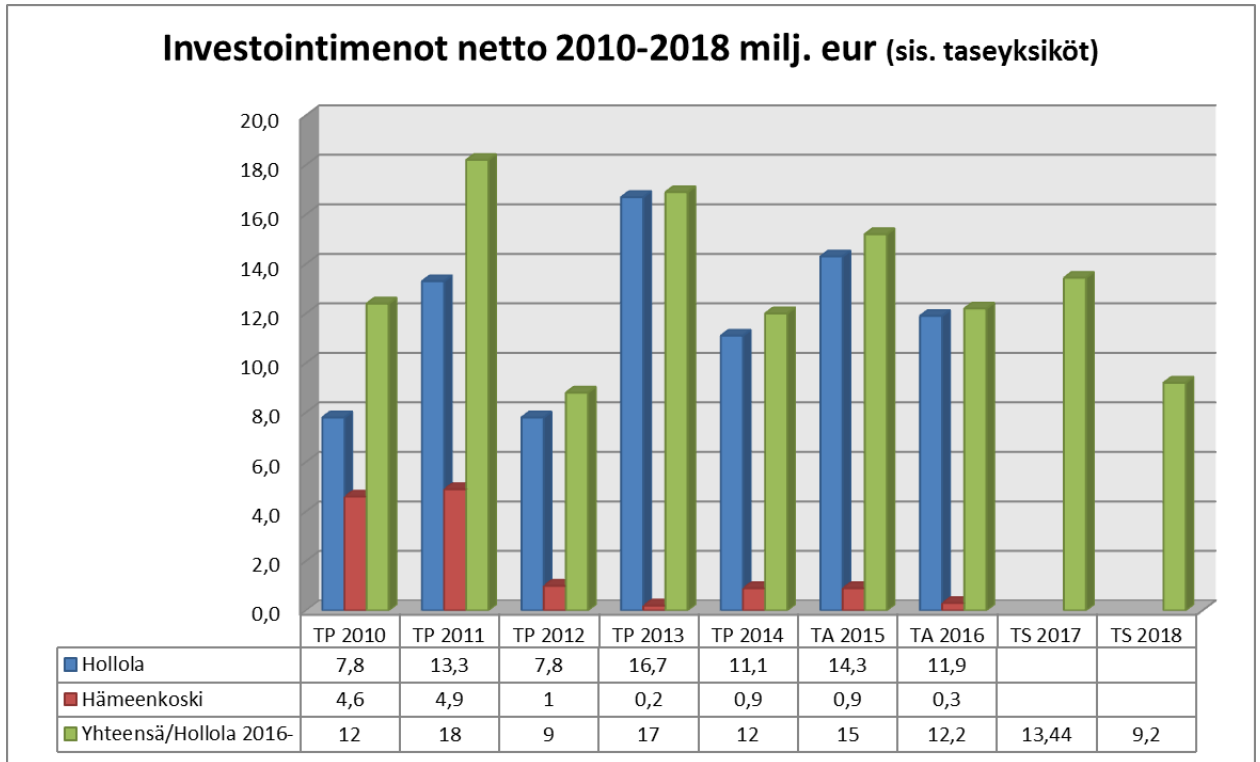
Sivistyspalveluiden yhteenveto

Sivistystoimiala	TP 2014	LTK 2015	TA-esitys 2016	Muutos €	Muutos %
4000-2 Ho sivistyst hallinto ja talou					
Toimintatuotot	3 859 034	3 994 100	0	-3 994 100	-100,0 %
Toimintakulut	-421 086	-453 600	-565 400	-111 800	24,6 %
Toimintakate	3 437 948	3 540 500	-565 400	-4 105 900	-116,0 %
4010-2 Ho varhaiskasvatuspalvelut					
Toimintatuotot	1 648 285	1 632 100	1 694 700	62 600	3,8 %
Toimintakulut	-13 079 526	-15 600 200	-15 878 600	-278 400	1,8 %
Toimintakate	-11 431 241	-13 968 100	-14 183 900	-215 800	1,5 %
4020-2 Ho yleissivistävä koulutus					
Toimintatuotot	1 823 435	1 586 200	1 786 700	200 500	12,6 %
Toimintakulut	-27 420 641	-25 258 800	-28 138 800	-2 880 000	11,4 %
Toimintakate	-25 597 206	-23 672 600	-26 352 100	-2 679 500	11,3 %
4030-2 Ho muut kasvatus ja opetuspalv					
Toimintatuotot	225 525	292 200	183 800	-108 400	-37,1 %
Toimintakulut	-586 908	-696 200	-689 700	6 500	-0,9 %
Toimintakate	-361 383	-404 000	-505 900	-101 900	25,2 %
4040-2 Ho vapaa_aikapalvelut					
Toimintatuotot	61 077	41 500	704 500	663 000	1597,6 %
Toimintakulut	-1 442 996	-1 515 100	-3 723 200	-2 208 100	145,7 %
Toimintakate	-1 381 919	-1 473 600	-3 018 700	-1 545 100	104,9 %
4100-2 Kä sivistyst hallinto ja talou					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-112 141	-112 300	0	112 300	-100,0 %
Toimintakate	-112 141	-112 300	0	112 300	-100,0 %
4110-2 Kä varhaiskasvatuspalvelut					
Toimintatuotot	218 589	208 700	0	-208 700	-100,0 %
Toimintakulut	-2 221 083	-2 648 800	0	2 648 800	-100,0 %
Toimintakate	-2 002 494	-2 440 100	0	2 440 100	-100,0 %
4120-2 Kä yleissivistävä koulutus					
Toimintatuotot	3 624 087	3 572 500	0	-3 572 500	-100,0 %
Toimintakulut	-5 256 800	-4 869 100	0	4 869 100	-100,0 %
Toimintakate	-1 632 713	-1 296 600	0	1 296 600	-100,0 %
4130-2 Kä muut kasvatus ja opetuspalv					
Toimintatuotot	0	0	0	0	***
Toimintakulut	-34 988	-44 000	0	44 000	-100,0 %
Toimintakate	-34 988	-44 000	0	44 000	-100,0 %
4140-2 Kä vapaa_aikapalvelut					
Toimintatuotot	4 642	4 300	0	-4 300	-100,0 %
Toimintakulut	-138 179	-142 800	0	142 800	-100,0 %
Toimintakate	-133 537	-138 500	0	138 500	-100,0 %
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Toimintatuotot	11 464 674	11 331 600	4 369 700	-6 961 900	-61,4 %
Toimintakulut	-50 714 348	-51 340 900	-48 995 700	2 345 200	-4,6 %
Toimintakate	-39 249 674	-40 009 300	-44 626 000	-4 616 700	11,5 %

Teknisten palveluiden yhteenveto

Tekninen toimiala	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	Muutos €	Muutos %
7000-2 Vesihuoltolaitos, taseyksikkö					
Toimintatuotot	3 693 469	3 852 600	4 080 800	228 200	5,9 %
Toimintakulut	-1 929 722	-2 026 300	-2 193 500	-167 200	8,3 %
Toimintakate	1 763 747	1 826 300	1 887 300	61 000	3,3 %
7100-2 Tekninen hallinto					
Toimintatuotot	0	0	121 800	121 800	0,0 %
Toimintakulut	-365 026	-362 900	-1 070 900	-708 000	195,1 %
Toimintakate	-365 026	-362 900	-949 100	-586 200	161,5 %
7200-2 Kuntatekniikka					
Toimintatuotot	841 854	920 600	618 400	-302 200	-32,8 %
Toimintakulut	-1 687 356	-1 871 400	-1 535 100	336 300	-18,0 %
Toimintakate	-845 502	-950 800	-916 700	34 100	-3,6 %
7300-2 Toimitilapalvelut, taseyksikkö					
Toimintatuotot	18 039 694	16 519 000	17 526 400	1 007 400	6,1 %
Toimintakulut	-12 912 757	-12 325 400	-11 604 600	720 800	-5,8 %
Toimintakate	5 126 937	4 193 600	5 921 800	1 728 200	41,2 %
7500-2 Palo ja pelastustoimi					
Toimintatuotot	0	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	-1 845 920	-1 933 200	-2 095 200	-162 000	8,4 %
Toimintakate	-1 845 920	-1 933 200	-2 095 200	-162 000	8,4 %
7600-2 Liikunta					
Toimintatuotot	651 778	645 200	11 500	-633 700	-98,2 %
Toimintakulut	-2 005 105	-1 932 300	-492 400	1 439 900	-74,5 %
Toimintakate	-1 353 327	-1 287 100	-480 900	806 200	-62,6 %
7800-2 Rakennusvalvonta					
Toimintatuotot	340 217	300 000	330 000	30 000	10,0 %
Toimintakulut	-498 418	-538 700	-554 700	-16 000	3,0 %
Toimintakate	-158 201	-238 700	-224 700	14 000	-5,9 %
7900-2 Kaavoitus					
Toimintatuotot	804 377	286 100	175 000	-111 100	0,0 %
Toimintakulut	-398 482	-375 900	-379 100	-3 200	0,9 %
Toimintakate	405 895	-89 800	-204 100	-114 300	127,3 %
7920-2 Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto					
Toimintatuotot	61 631	56 200	56 000	-200	-0,4 %
Toimintakulut	-309 790	-332 000	-526 300	-194 300	58,5 %
Toimintakate	-248 159	-275 800	-470 300	-194 500	70,5 %
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Toimintatuotot	24 433 020	22 579 700	22 919 900	340 200	1,5 %
Toimintakulut	-21 952 576	-21 698 100	-20 451 800	1 246 300	-5,7 %
Toimintakate	2 480 444	881 600	2 468 100	1 586 500	180,0 %

3. Investointiosa

INVESTOINTIOSA

Toimielin

Sitovuustaso valtuustoon nähden (netto)

Kunnanhallitus

Kiinteä omaisuus

Eri toimielimet

Irtain omaisuus
(yli 10.000 €)

Tekninen Itk

Hankekohtaiset rakennusinvestoinnit
Erittely hankkeittain

Muut rakennusinvestoinnit

Liikennealueet

Muut yleiset alueet

Kiinteistöjen ja kuntatekniikan rakentamishjelmat sisältävät investointiosan ja hankkeiden tarkemmat erittelyt.

TOIMITILAPALVELUIDEN KIINTEISTÖINVESTOINTIEN TAVOITTEET

UUSINVESTOINNIT (U)

Palvelutason parantaminen.

PERUSKORJAUS-/LAAJENNUSINVESTOINNIT (P)

Toiminnallisuuden ja terveellisuuden parantaminen.
Korjausvastuun pienentäminen.
Energiansäästö.

KORVAUSINVESTOINNIT (K)

Korjausvastuun pienentäminen.

KUNTATEKNIIKAN INVESTOINTIEN TAVOITTEET

UUSINVESTOINNIT (U)

Määränlisäys / tonttitarjonnan takaaminen Palvelukyvyyn parantaminen / kevyen liikenteen väylät ja pysäkkikatokset

PERUSKORJAUS-/LAAJENNUSINVESTOINNIT (P)

Palvelukyvyyn parantaminen / omaisuuden arvon ja käyttökelpoisuuden säilyttäminen

KORVAUSINVESTOINNIT (K)

Palvelukyvyyn parantaminen / omaisuuden arvon ja käyttökelpoisuuden säilyttäminen

VESIHUOLTOLAITOKSEN INVESTOINTIEN TAVOITTEET

UUSINVESTOINNIT(U)

Uusien verkostojen rakentaminen tonttitarjontaa vastaavaksi
Palvelukyvyyn parantaminen
Verkostojen määrän lisääminen mahdollisimman laajalle asiakasryhmälle

PERUSKORJAUS-/

Verkostojen toimintavarmuuden lisääminen ketjuttamalla

LAAJENNUSINVESTOINNIT(P)

vanhoja verkostoja suuremmiksi kokonaisuuksiksi yhdistämällä
Verkostojen määrän lisäys kuntalaisia paremmin palvelevaksi
Palvelukyvyyn ja omaisuuden arvon säilyminen
Turvallisuuden parempi ylläpitäminen ja verkosto- ja laitospomaisuuden käyttökelpoisuuden säilyttäminen

KORVAUSINVESTOINNIT(K)

Omaisuuden arvon ja käyttökelpoisuuden säilyttäminen
Turvallisuuden ja toimivuuden takaaminen

INVESTOINNIT

9100 KIINTEÄ OMAISUUS

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	1 543 600	0	0	100 000	100 000
Muutos		-100,0 %	***	***	0,0 %
TULOT	135 400	420 000	0	300 000	300 000
Muutos		210,2 %	-100,0 %	***	0,0 %
NETTOMENO	1 408 200	-420 000	0	-200 000	-200 000
Muutos		-129,8 %	-100,0 %	***	0,0 %

Varaus kiinteistöjen ostoon, tuloina myytäväksi arvioidut tontit

9200 AINEETON KÄYTTÖOMAISSUUS

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	58 000	0	50 000	300 000	0
Muutos		-100,0 %	***	500,0 %	-100,0 %
TULOT	96 200	0	0	0	0
Muutos		-100,0 %	***	***	***
NETTOMENO	-38 200	0	50 000	300 000	0
Muutos		-100,0 %	***	500,0 %	-100,0 %

9500 SIVISTYSLAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	563 000	340 000	670 000	3 380 000	180 000
Muutos		-39,6 %	97,1 %	404,5 %	-94,7 %
TULOT	0	0	0	0	0
Muutos		***	***	***	***
NETTOMENO	563 000	340 000	670 000	3 380 000	180 000
Muutos		-39,6 %	97,1 %	404,5 %	-94,7 %

9600 TEKNINEN LAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	60 300	100 000	80 000	350 000	270 000
Muutos		65,8 %	-20,0 %	337,5 %	-22,9 %
TULOT	0	0	0	0	0
Muutos		***	***	***	***
NETTOMENO	60 300	100 000	80 000	350 000	270 000
Muutos		65,8 %	-20,0 %	337,5 %	-22,9 %

9731 LIIKENNEALUEET

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	3 167 500	5 407 000	5 322 000	4 558 000	2 332 000
Muutos		70,7 %	-1,6 %	-14,4 %	-48,8 %
TULOT	0	816 000	0	0	0
Muutos		***	-100,0 %	***	***
NETTOMENO	3 167 500	4 591 000	5 322 000	4 558 000	2 332 000
Muutos		44,9 %	15,9 %	-14,4 %	-48,8 %

Kuntatekninen suunnittelu, kadut, tiet ja sillat, valaistus

*Tarkemmat erittelyt Kuntatekniikan rakentamishjelmassa

9741 MUUT YLEISET ALUEET

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	176 000	180 000	460 000	145 000	150 000
Muutos		2,3 %	155,6 %	-68,5 %	3,4 %
TULOT	0	0	0	0	0
Muutos		***	***	***	***
NETTOMENO	176 000	180 000	460 000	145 000	150 000
Muutos		2,3 %	155,6 %	-68,5 %	3,4 %

Puistot, aukiot ja leikkipaikat, maankaatopaikat, liikunta-alueet

* Tarkemmat erittelyt Kuntatekniikan rakentamishjelmassa

INVESTOINNIT (ei sis. Taseyksiköitä)

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	5 568 400	6 027 000	6 582 000	8 833 000	3 032 000
Muutos		8,2 %	9,2 %	34,2 %	-65,7 %
TULOT	231 600	1 236 000	0	300 000	300 000
Muutos		433,7 %	-100,0 %	***	0,0 %
NETTOMENO	5 336 800	4 791 000	6 582 000	8 533 000	2 732 000
Muutos		-10,2 %	37,4 %	29,6 %	-68,0 %

TASEYKSIKÖIDEN INVESTOINNIT

9721 TOIMITILAPALVELUIDEN HANKEKOHTAISET RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	5 687 300	5 080 000	2 320 000	500 000	1 400 000
Muutos		-10,7 %	-54,3 %	-78,4 %	180,0 %
TULOT	2 275 500	0	0	0	0
Muutos		-100,0 %	***	***	***
NETTOMENO	3 411 800	5 080 000	2 320 000	500 000	1 400 000
Muutos		48,9 %	-54,3 %	-78,4 %	180,0 %

ERITTELY HANKEITTAIN

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
HÄLVÄLÄN KOULU					
MENOT	0	50 000	50 000	100 000	1 000 000
KALLIOLAN KOULU					
MENOT	113 200	0	0	0	0
YLÄASTE					
MENOT	116 500	0	0	0	0
LUKIO					
MENOT	138 600	0	0	0	0
SALPAKANKAAN KOULU					
TULOT	-2 010 000	0	0	0	0
MENOT	4 208 400	2 200 000	1 200 000		
NOSTAVAN KOULUN KEITTIÖTILAN MUUTOS					
MENOT	247 500	0	0	0	0
KANKAAN KOULU*					
MENOT	0	2 830 000	1 000 000	0	0
SALPAKANKAAN TERVEYSASEMA					
MENOT	20 900	0	0	0	100 000
PALOASEMA					
MENOT	637 500	0	0	0	0
PUUKOULUN MUUTOS PÄIVÄKODIKSI					
MENOT	204 600	0	0	0	0
KUNNANVIRASTO					
MENOT	0	0	70 000	400 000	300 000
PYHÄNIEMEN VANHAINKOTI					
TULOT	-265 500	0	0	0	0
MENOT	0	0			
YHTEENSÄ	3 411 700	8 650 000	2 320 000	500 000	1 400 000

*Kankaan koulu on lunastettu Hollolan kunnalle 20.1.2015

9722 TOIMITILAPALVELUIDEN MUUT RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	0	1 610 000	706 000	670 000	1 660 000
Muutos		***	-56,1 %	-5,1 %	147,8 %
TULOT	0	0	0	0	0
Muutos		***	***	***	***
NETTOMENO	0	1 610 000	706 000	670 000	1 660 000
Muutos		***	-56,1 %	-5,1 %	147,8 %

* tarkemmat erittelyt Kiinteistöjen rakentamishjelmassa

80 VESIHUOLTOLAITOKSEN INVESTOINNIT (taseyksikkö)

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	2 422 000	2 790 000	2 590 000	3 740 000	3 410 000
Muutos		15,2 %	-7,2 %	44,4 %	-8,8 %
TULOT	20 000	0	0	0	0
Muutos		-100,0 %	***	***	***
NETTOMENO	2 402 000	2 790 000	2 590 000	3 740 000	3 410 000
Muutos		16,2 %	-7,2 %	44,4 %	-8,8 %

* tarkemmat erittelyt Vesihuoltolaitoksen rakentamishjelmassa

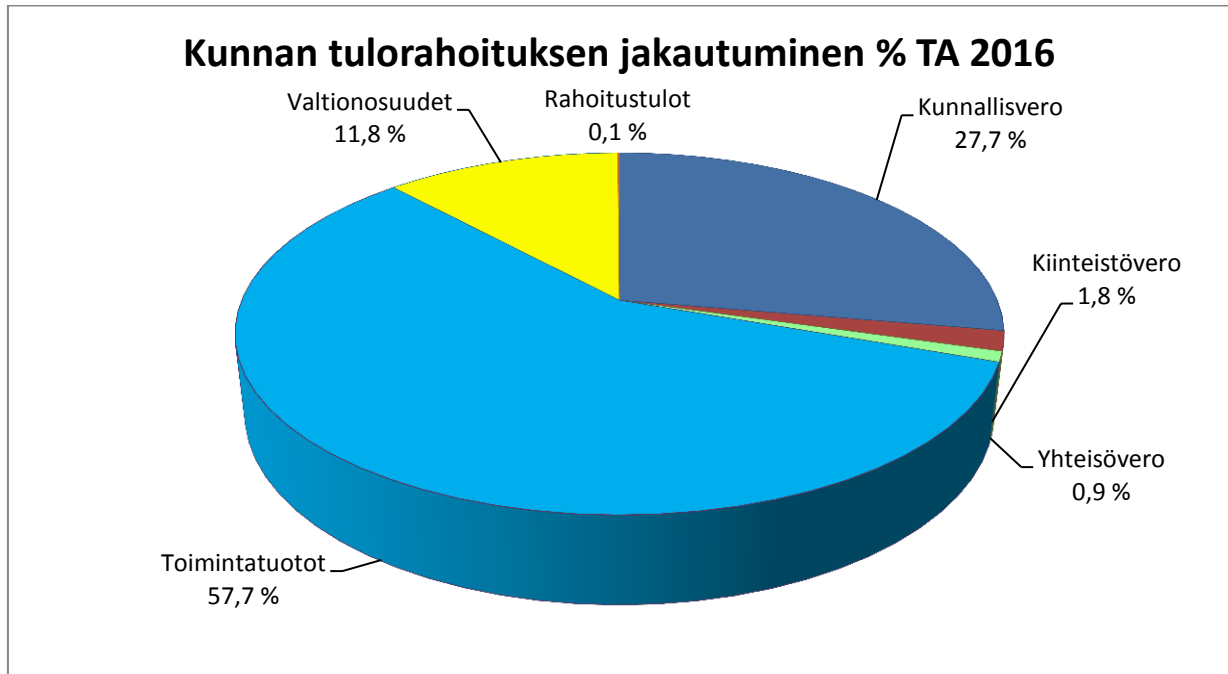
PERUSTURVALAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS) PERUSPALVELUKESKUS OIVA

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	104 100	0	0	0	0
Muutos		-100,0 %	***	***	***
TULOT	0	0	0	0	0
Muutos		***	***	***	***
NETTOMENO	104 100	0	0	0	0
Muutos		-100,0 %	***	***	***

9 INVESTOINNIT YHTEENSÄ (Sisältäen taseyksiköt)

	TP 2014	TA 2015	TA-esitys 2016	TS 2017	TS 2018
MENOT	13 781 800	15 507 000	12 198 000	13 743 000	9 502 000
Muutos		12,5 %	-21,3 %	12,7 %	-30,9 %
TULOT	2 527 100	1 236 000	0	300 000	300 000
Muutos		-51,1 %	-100,0 %	***	0,0 %
NETTOMENO	11 254 700	14 271 000	12 198 000	13 443 000	9 202 000
Muutos		26,8 %	-14,5 %	10,2 %	-31,5 %

4. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma osoittaa, miten tulorahoitus kattaa kunnan palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot. Tulorahoituksen riittävyyttä arvioidaan toiminta- ja vuosikatteen sekä tilikauden tuloksen avulla.

Toimintakate on toimintatulojen ja –menojen erotus. Se osoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla, käyttötalouden valtionosuuksilla ja rahoitustuloilla. Vuoden 2016 talousarviossa toimintakatteen alijäämä pienenee n. 1 % vuoden 2015 tilinpäätösennusteeseen nähden.

Vuosikate ilmoittaa, paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Talouden tasapainoa arvioitaessa vuosikatteen riittävyyttä tulisi verrata poistoihin ja nettoinvestointeihin. Vuoden 2016 talousarvion vuosikate kattaa suunnitelman mukaisista poistoista n. 89,7 % eli vuosikate lähestulkoon riittää poistojen kattamiseen. Nettoinvestoinneista vuosikate kattaa n. 58,7 %. Tunnusluvut ovat edellisiä vuosia paremmat.

Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Vuoden 2016 talousarvion tulos on **819 t euroa alijäämäinen**. Tilikauden tulosta voidaan vielä käsitellä rahastojen/tai varausten muutoksilla eli niin sanotuilla tuloksen käsittelyerillä.

Tuloslaskelman viimeinen rivi osoittaa tilikauden yli-/alijäämän, joka vuonna 2016 on 819 t euroa alijäämäinen.

Valtuustoon nähden sitovat määrärahat ja tuloarviot

Rahoitustuotot ja –kulut yhteensä

Kunnallisvero

Tuloveroprosentti 21,00 % (21 %, vuonna 2015, 20,75 % vuonna 2014)

Kunnallisvero on arvioitu 82 milj. euroksi eli vuoden 2015 tilinpäätösennustetta 0,2 % pienemmäksi. Kunnallisvero on laskettu veroprosentilla 21 %.

Kiinteistövero

Kiinteistöverot on arvioitu samoilla prosenteilla kuin vuosina 2014-2015:

Vakituiset asuinrakennukset	0,55 %
Yleinen kiinteistövero	1,15 %
Loma-asunnot	1,1 %

Kiinteistöveroa arvioidaan kertyvän n. 5,3 milj. euroa. Arvio perustuu Kuntaliiton veroennustekehikkoon.

Yhteisövero

Yhteisöveron kertymän arvioidaan olevan n. 2,7 milj. euroa eli n. 20 % vuoden 2015 ennustetta alhaisempi. Arvio perustuu Kuntaliiton veroennustearvioon. Yhteisöverotuoton vähentymiseen vaikuttaa v. 2016 poistuva 5 %:n ylimääräisen jako-osuuden poistuminen.

Valtionosuudet

Valtionosuudet on arvioitu n. 35,06 milj. euroksi Kuntaliiton valtionosuusennakkolaskelmien perusteella. Valtiovarainministeriö päättää kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta lopullisesti joulukuussa 2015.

Rahoitustulot ja -menot

Rahoitustulot ja –menot sisältää mm. pitkäaikaisten lainojen korot, verotilitysten korot, antolainojen korot, vesi- huoltolaitoksen tuloutuksen, viivästyskorot ja osinkotulot. Rahoitustulojen ja –menojen muutos johtuu vuonna 2015 kirjatusta pääoman palautuksesta. Alhainen korkotaso näkyy korkokuluissa.

Poistot

Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista yhteensä n. 7,98 milj. euroa. Poistot on laskettu valtuuston 12.11.2012 hyväksymien poistoperusteiden mukaisesti. Poistoihin ei sisälly merkittäviä kertapoistoja vuonna 2016.

Tuloslaskelma

Vertailuvuosien 2014-2015 tiedot sisältävät myös Hämeenkosken kunnan luvut ja myös Kärkölän sivistystoimen tuottamisesta saadut tulot ja menot (vaikutus n. 8 milj. euroa tuloissa ja menoissa). Toimintatulojen kasvu ilman Kärkölää on 0,7 % ja toimintakulujen muutos 0 %.

	TP 2014	TA 2015	Tp-ennuste 2015	Ta 2016	Muutos ta 2015	Muutos tp- ennuste 2015	Ilman Kärkölää (vaikutus n. 8 milj.)
Toimintatuotot	179 604 061	177 806 165	177 806 165	171 003 200	-3,8 %	-3,8 %	0,7 %
Myyntituotot	147 366 604	147 944 435		140 741 100	-4,9 %		
Maksutuotot	13 523 997	12 680 200		12 233 100	-3,5 %		
Tuet ja avustukset	2 318 779	3 307 740		4 408 900	33,3 %		
Muut toimintatuotot	16 262 120	13 688 290		13 431 600	-1,9 %		
Valmistus omaan käyttöön	132 561	185 500		188 500	1,6 %		
Toimintakulut	-292 622 363	-294 616 750	-296 568 750	-288 570 600	-2,1 %	-2,7 %	0,0
Henkilöstökulut	-83 910 661	-86 130 930		-79 217 800	-8,0 %		
Palkat ja palkkiot	-65 504 981	-67 473 670		-61 863 800	-8,3 %		
Eläkekulut	-14 765 244	-14 848 640		-13 614 100	-8,3 %		
Muut henkilösivukulut	-3 640 436	-3 808 620		-3 739 900	-1,8 %		
Palvelujen ostot	-166 066 236	-167 746 100		-170 891 300	1,9 %		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 428 273	-9 261 320		-8 987 700	-3,0 %		
Avustukset	-11 567 522	-11 927 420		-12 195 400	2,2 %		
Muut toimintakulut	-22 649 671	-19 550 980		-17 278 400	-11,6 %		
Toimintakate	-113 018 302	-116 810 585	-118 762 585	-117 567 400	0,6 %	-1,0 %	-1,0 %
Verotulot	89 722 936	92 040 000	90 900 000	90 025 000	-2,2 %	-1,0 %	
Valtionosuudet	31 198 807	31 904 530	32 164 657	35 060 000	9,9 %	9,0 %	
Rahoitustuotot ja -kulut	-59 599	235 000	235 000	-353 800	-250,6 %		
Korkotuotot	52 922	30 600		18 000	-41,2 %		
Korkokulut	-823 250	-929 600		-797 300	-14,2 %		
Muut rahoitustuotot	1 090 368	1 439 000		733 200	-49,0 %		
Muut rahoituskulut	-379 639	-305 000		-307 700	0,9 %		
Vuosikate	7 843 842	7 368 945	4 537 072	7 163 800	-2,8 %	57,9 %	
Poistot ja arvonalentumiset	-9 198 736	-8 842 510	-10 842 510	-7 983 200	-9,7 %	-26,4 %	
Satunnaiset tuotot ja kulut		0		0			
Tilikauden tulos	-1 354 894	-1 473 565	-6 305 438	-819 400	-44,4 %	-87,0 %	

Tuloslaskelma suunnitelmavuosiin (sisältää taseyksiköt)

	TP 2014	TA 2015	Tp-ennuste 2015	Ta 2016	TS 2017	Muutos Ta 2016	TS 2018	Muutos Ts 2017
Toimintatuotot	179 604 061	177 806 165	177 806 165	171 003 200	171 554 328	0,3 %	172 163 575	0,4 %
Myyntituotot	147 366 604	147 944 435		140 741 100				
Maksutuotot	13 523 997	12 680 200		12 233 100				
Tuet ja avustukset	2 318 779	3 307 740		4 408 900				
Muut toimintatuotot	16 262 120	13 688 290		13 431 600				
Valmistus omaan käyttöön	132 561	185 500		188 500				
Toimintakulut	-292 622 363	-294 616 750	-296 568 750	-288 570 600	-290 434 456	0,6 %	-291 901 062	0,5 %
Henkilöstökulut	-83 910 661	-86 130 930		-79 217 800				
Palkat ja palkkiot	-65 504 981	-67 473 670		-61 863 800				
Eläkekulut	-14 765 244	-14 848 640		-13 614 100				
Muut henkilösivukulut	-3 640 436	-3 808 620		-3 739 900				
Palvelujen ostot	-166 066 236	-167 746 100		-170 891 300				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 428 273	-9 261 320		-8 987 700				
Avustukset	-11 567 522	-11 927 420		-12 195 400				
Muut toimintakulut	-22 649 671	-19 550 980		-17 278 400				
Toimintakate	-113 018 302	-116 810 585	-118 762 585	-117 567 400	-118 880 128	1,1 %	-119 737 487	0,7 %
Verotulot	89 722 936	92 040 000	90 900 000	90 025 000	90 200 000	0,2 %	91 000 000	0,9 %
Valtionosuudet	31 198 807	31 904 530	32 164 657	35 060 000	35 200 000	0,4 %	35 700 000	1,4 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-59 599	235 000	235 000	-353 800	-450 000	27,2 %	-600 000	33,3 %
Korkotuotot	52 922	30 600		18 000				
Korkokulut	-823 250	-929 600		-797 300				
Muut rahoitustuotot	1 090 368	1 439 000		733 200				
Muut rahoituskulut	-379 639	-305 000		-307 700				
Vuosikate	7 843 842	7 368 945	4 537 072	7 163 800	6 069 872	-15,3 %	6 362 513	4,8 %
Poistot ja arvonalentumiset	-9 198 736	-8 842 510	-10 842 510	-7 983 200	-8 000 000	0,2 %	-7 800 000	-2,5 %
Satunnaiset tuotot ja kulut		0		0				
Tilikauden tulos	-1 354 894	-1 473 565	-6 305 438	-819 400	-1 930 128	135,6 %	-1 437 487	-25,5 %

Suunnitelmavuosien laskenta %

	2016	2017	2018
Toimintatulot	0,7	0,3	0,4
Toimintamenot	0,0	0,6	0,5
Netto/toimintakate	-1,0	1,1	0,7
Verotulot	-1,0	0,2	0,9
Valtionosuudet	9,0	0,4	1,4

Kokonaistarkastelu

	TA 2016 Peruskunta	TA 2016 Vesihuoltolaitos	TA 2016 Toimitila- palvelut	TA 2016 PPK Oiva	TA 2016 Yhteensä
Toimintatuotot	10 000 100	4 080 800	17 526 400	139 395 900	171 003 200
Myyntituotot	3 434 800	4 075 800	6 533 900	126 696 600	140 741 100
Maksutuotot	2 580 500	0	0	9 652 600	12 233 100
Tuet ja avustukset	2 642 300	0	0	1 766 600	4 408 900
Muut toimintatuotot	1 284 500	5 000	10 862 000	1 280 100	13 431 600
Valmistus omaan käyttöön	58 000	0	130 500	0	188 500
Toimintakulut	-135 403 600	-2 193 500	-11 604 600	-139 368 900	-288 570 600
Henkilöstökulut	-30 359 600	-92 000	-4 274 100	-44 492 100	-79 217 800
Palkat ja palkkiot	-23 089 900	-42 300	-3 147 500	-35 584 100	-61 863 800
Eläkekulut	-5 956 600	-47 200	-945 900	-6 664 400	-13 614 100
Muut henkilösivukulut	-1 313 100	-2 500	-180 700	-2 243 600	-3 739 900
Palvelujen ostot	-89 552 600	-2 092 500	-2 830 000	-76 416 200	-170 891 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 983 400	-700	-2 730 800	-3 272 800	-8 987 700
Avustukset	-4 384 000	0	0	-7 811 400	-12 195 400
Muut toimintakulut	-8 124 000	-8 300	-1 769 700	-7 376 400	-17 278 400
Toimintakate	-125 403 500	1 887 300	5 921 800	27 000	-117 567 400
Verotulot	90 025 000	0	0	0	90 025 000
Valtionosuudet	35 060 000	0	0	0	35 060 000
Muut rahoitustuotot ja -kulut	217 700	-349 000	-238 500	16 000	-353 800
Korkotuotot	5 000	1 000	0	12 000	18 000
Korkokulut	-511 500	-47 300	-238 500	0	-797 300
Muut rahoitustuotot	727 200	0	0	6 000	733 200
Muut rahoituskulut	-3 000	-302 700	0	-2 000	-307 700
Vuosikate	-100 800	1 538 300	5 683 300	43 000	7 163 800
Poistot ja arvonalentumiset	-2 880 200	-1 318 100	-3 741 900	-43 000	-7 983 200
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-2 981 000	220 200	1 941 400	0	-819 400
Poistoeron muutos	0	0	0	0	0
Varausten muutos	0	0	0	0	0
Rahastojen muutos	0	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä	-2 981 000	220 200	1 941 400	0	-819 400

5. Rahoitusosa

Rahoituslaskelma (sisältää taseyksiköt)

RAHOITUSLASKELMA (sis. Taseyksiköt)	TA 2016	TS 2017	TS 2018
Varsinainen toiminta ja investoinnit			
Tulorahoitus	7 163 800	6 069 872	6 362 513
Vuosikate	7 163 800	6 069 872	6 362 513
Satunnaiset erät			
Tulorahoituksen korjauserät			
Investoinnit	-12 198 000	-13 443 000	-9 202 000
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-12 198 000	-13 743 000	-9 502 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	300 000	300 000
Käyttöomaisuuden myyntitulot	0		0
Varsinainen toiminta ja investoinnit	-5 034 200	-7 373 128	-3 139 487
Rahoitustoiminta			
Antolainauksen muutokset	0	0	0
Antolainasaamisten lisäykset			
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	
Muut rahoitussaamiset			
Lainakannan muutokset	4 400 000	5 500 000	3 500 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13 000 000	15 000 000	13 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 600 000	-9 500 000	-9 500 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos			

Valtuustoon nähden sitovat määrärahat ja tuloarviot

Antolainojen lisäys
Pitkäaikaisten lainojen vähennys
Antolainojen vähennys
Pitkäaikaisten lainojen lisäys

Rahoitusosa

Rahoituslaskelmalla osoitetaan kuinka paljon kunnan varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen. Rahoitustoiminnan kassavirralla osoitetaan miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen.

Talousarvion rahoitusosaan siirretään tuloslaskelmasta vuosikate ja investointiosasta investointien määrä ja niiden rahoitusosuudet.

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten vähennykset sisältävät antolainojen lyhennykset.

Lainakannan muutokset

Tulorahoitus ei riitä investointimenoihin ja lainanhoitokuluihin, joten joudutaan ottamaan uutta pitkäaikaista lainaa 13 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennetään n. 8,6 milj. euroa. Asukaskohtainen lainamäärä kasvaa n. 2 840 euroon.

Tunnuslukuja (Hkoski mukana vertailuvuosissa)					
	TP 2014	Tpe 2015	TA 2016	TS 2017	TS 2018
Investointien tulorahoitus %	63,2 %	32,0 %	58,5 %	45,4 %	67,8 %
Lainakanta milj. eur	60,7	63,7	68,1	73,6	77,1
Lainat eur/asukas	2 529	2 654	2 838	3 067	3 213

6. Konsernia koskevat tavoitteet

Hollolan kunnan konserniohjeen mukaan tytäryhteisöjen tulee toiminnassaan edistää kunnan strategian ja omistajapolitiittisten tavoitteiden toteutumista. Tytäryhteisöjen toiminta-ajatusten tulee tukea kunnan toiminta-ajatusta. Konserniin kuuluvat yhteisöt toimivat valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttajina ja noudattavat valtuuston ja hallituksen määrittelemää toimintalinjausta ja omistajapolitiikkaa.

Hollolan kuntakonsernin merkittävimmät tytäryhteisöt vuonna 2016 ovat Hollolan Asuntotalot Oy, Hollolan Palveluasunnot Oy sekä Hämeenkosken Biolämpö Oy.

HOLLOLAN ASUNTOTALOT OY

Toiminnan kuvaus

Hollolan Asuntotalot Oy:n toiminta-ajatuksena on vuokra-asuntotarpeen tyydyttämiseksi omistaa ja ylläpitää Hollolassa rakennuksia ja kiinteistöjä sekä omistaa kiinteistöjen hallintaan oikeuttavia osakkeita sekä vuokrata omistamiaan huoneistoja omakustannusperiaatteella.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Talouden ajantasainen seuranta	kk-raportointi	omistajalle tiedot kuukausittain taloudesta ja käyttöasteesta
Vuokrataso on alueellisesti kilpailukykyinen		vuokrahinnat v. 2016 välillä 10,15 – 11,20 €/asm2/kk
Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin	arviointi HAT:n roolista suhteessa asumisen muuttuviin tarpeisiin	uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Uudisrakennushankkeen aloitus v. 2016
HAT:n ja Peruspalvelukeskus Oivan roolien ja prosessien kehittäminen erityisasuntojen vuokraamisessa	arviointi	HAT ottanut vastattavakseen Oivan tarpeiden täyttämisen mt-kuntoutujien auttamisessa ja on jatkossakin mukana kehitystyössä

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Asukkaat ovat tyytyväisiä	asukaskysely 2016	/>3,5, arviointi 1-5

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Asuntojen kunto on hyvä	korjaussuunnittelu	korjausvelka pienenee jatkuvilla korjauksilla, isoja peruskorjauksia ei tehdä v. 2016
Asuntojen korkea täyttöaste	kk-seuranta	käyttöasteen kk-seuranta ja siitä raportointi, käyttöaste >/=96 % koko vuoden tavoitteena

Toiminnan perustelut ja riskit

Kunnan toimintaympäristön muutos kiihtyy. Uusia tarpeita ja vaatimuksia ilmenee myös asumiseen ja erityisasumiseen liittyen. Hollolan Asuntotalot Oy:n edellytetään olevan muutoksessa mukana etsimässä tarkoituksenmukaisia ratkaisumalleja syntyviin uusiin haasteisiin.

Riskienhallinnan osalta keskeistä on arvioida kunnan vuokra-asumisen muutoksia, joita indikoivat erityisesti täyttöaste ja asumistyytyväisyys. Olennaista on myös se, että olemassa oleva kiinteistökanta pysyy kunnossa eikä korjausvelka kasva. Tämä edellyttää aktiivista seuranta ja suunnittelua.

HOLLOLAN PALVELUASUNNOT OY

Toiminnan kuvaus

Asuntojen vuokraus omakustannusperiaatteella siten, että huoneistojen käyttöaste säilyy korkeana ja laatu sekä vuokrataso kilpailukykyisenä.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Asukkaat ovat tyytyväisiä	asukaskysely, Oivan kannasta riippuen asia otetaan esille 2016	>3,5, arviointi 1-5 (riskinä se, että kyselyn tulokset eivät välttämättä kohdistu yhtiön tuottamiin palveluihin), kysely yhdessä Oivan kanssa
Vuokrataso on kohtuullinen	vuokrahintojen seuranta ja vertailu vastaaviin	vuokrahinnat 2016 välillä 8,11-11,90 eur/m ² /kk

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Ajantasainen talousseuranta	säännöllinen kk-raportointi	Omistajalle toimitetaan kuukausittain taloutta ja käyttöastetta koskevat tiedot Kiinteistöjen kunnan systemaattinen seuranta ja korjaus
Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin mm. vanhusasuntojen tarpeen kokonaisvaltainen arviointi	arvioinnin suorittaminen ja tehdyt päätökset	Arviointi tarpeista/tarvekartoitus tehty v. 2016 aikana. Erityisasumisen arviointiraportin hyödyntäminen, uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Oivan esittämiin tarpeisiin vastaaminen

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Asuntojen korkea käyttöaste	kk-seuranta	käyttöaste 100 %, Oiva jatkaa vuokralaisena
		Kalliolassa toiminnanharjoittajana jatkaa Helmi Seniorikodit Oy

Toiminnan perustelut ja riskit

Kunnan toimintaympäristön muutos kiihtyy. Uusia tarpeita ja vaatimuksia ilmenee myös asumiseen ja erityisasumiseen liittyen. Hollolan Palveluasunnot Oy:tä edellytetään olevan muutoksessa mukana etsimässä tarkoituksenmukaisia ratkaisumalleja syntyviin uusiin haasteisiin.

Riskienhallinnan osalta keskeistä on arvioida kunnan vuokra-asumisen muutoksia, joita indikoivat erityisesti täyttöaste ja asumistyytyväisyys. Olennaista on myös se, että olemassa oleva kiinteistökanava pysyy kunnossa

eikä korjausvelka kasva. Tämä edellyttää aktiivista seuranta ja suunnittelua sekä tarvittaessa uudelleenarviointia.

HÄMEENKOSKEN BIOLÄMPÖ OY

Toiminnan kuvaus

Lämpöenergian tuotto ja toimitus

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Ekologisesti tuotettua lämpöenergiaa	hakelämmön osuus kunnan energiatarpeesta	kaksi uutta liittyjää v. 2016

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Häiriötön lämmöntuotto ympäri vuoden	asiakaspalautteet	asiakastyytyväisyys

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso
Yhtiön kannattava toiminta	tilinpäätös	tilikauden tulos positiivinen

Toiminnan perustelut ja riskit

Toiminta on taloudellisesti haastavaa. Toimintaympäristössä fossiilisten polttoaineiden hinnan lasku vaikeuttaa toiminnan laajentumista.

7. Taseyksiköiden erillislaskelmat

Tuloslaskelma € Vesihuoltolaitos taseyksikkö

	TA-esitys 2016	TA 2015	TP 2014
Liikevaihto	4 075 800	3 852 600	3 670 685
Tuotteiden varastojen muutos	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0
Muut tuotot	5 000	0	22 784
Tuet ja avustukset	0	0	0
Materiaalit ja palvelut	-2 093 200	-1 926 000	-1 836 025
Ostot tilikauden aikana	-700	-400	-172
Varastojen muutos	0	0	0
Palvelujen ostot	-2 092 500	-1 925 600	-1 835 853
Henkilöstökulut	-92 000	-91 200	-89 528
Palkat ja palkkiot	-42 300	-42 300	-39 766
Henkilösivukulut	-49 700	-48 900	-49 762
Eläkekulut	-47 200	-46 700	-47 539
Muut henkilösivukulut	-2 500	-2 200	-2 223
Poistot ja arvonalentumiset	-1 318 100	-1 207 500	-1 125 375
Suunnitelman muk. poistot	-1 318 100	-1 207 500	-1 125 375
Arvonalentumiset	0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	-8 300	-9 100	-4 169
Liikelylijäämä (-alijäämä)	569 200	618 800	638 372
Rahoitustuotot ja -kulut	-349 000	-358 300	-359 826
Korkotuotot	1 000	1 000	2 981
Muut rahoitustuotot	0	0	45
Kunnalle maksetut korkokulut	0	0	0
Muille maksetut korkokulut	-47 300	-56 600	-59 795
Korvaus peruspääomasta	-302 700	-302 700	-302 740
Muut rahoituskulut	0	0	-317
Ylijäämä (alij.) ennen varauksia	220 200	260 500	278 546
Poistoeron muutos	0	0	5 897
Vapaaehtoisten varausten muutos	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	220 200	260 500	284 443

Hollolan kunta
Vesihuoltolaitos

RAHOITUSLASKELMA

	TP 2014 €	TA 2015 €	TA 2016 €
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus	1 403 913	1 468 000	1 538 300
Liikeliikettä (-alijäämä)	638 362	618 800	576 300
Poistot ja arvonalennukset	1 125 377	1 207 500	1 311 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-359 827	-358 300	-349 000
Muut rahoituksen korjaukset	0	0	0
Investointien rahavirta	-2 402 010	-2 940 000	-2 440 000
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-2 422 010	-2 940 000	-2 590 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	20 000	0	150 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-998 097	-1 472 000	-901 700
Rahoituksen rahavirta			
Lainakannan muutokset	-540 000	-540 000	-500 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muille	-540 000	-540 000	-500 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0	0	0
Oman pääoman muutokset	0	0	0
Liittymismaksujen muutos	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	348 873	1 100 000	700 000
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0
Saamisten muutos kunnalta	0	0	0
Saamisten muutos muilta	197 322	300 000	300 000
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-55 337	200 000	100 000
Korottomien velkojen muutos muilta	206 888	600 000	300 000
Rahoituksen rahavirta	-191 127	560 000	200 000
Rahavarojen muutos	-1 189 225	-912 000	-701 700

Tuloslaskelma €

Toimitilapalvelut taseyksikkö

	TA-esitys 2016	TA 2015	TP 2014
Liikevaihto	17 395 900	16 388 500	17 871 881
Tuotteiden varastojen muutos	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	130 500	130 500	91 776
Muut tuotot	0	0	2 164
Tuet ja avustukset	0	0	73 873
Materiaalit ja palvelut	-5 560 800	-6 334 000	-6 135 135
Ostot tilikauden aikana	-2 730 800	-2 737 400	-3 524 319
Varastojen muutos	0	0	0
Palvelujen ostot	-2 830 000	-3 596 600	-2 610 816
Henkilöstökulut	-4 274 100	-4 240 600	-4 280 014
Palkat ja palkkiot	-3 147 500	-3 142 500	-3 140 203
Henkilösivukulut	-1 126 600	-1 098 100	-1 139 811
Eläkekulut	-945 900	-926 700	-969 197
Muut henkilösivukulut	-180 700	-171 400	-170 614
Poistot ja arvonalentumiset	-3 741 900	-3 454 700	-4 998 150
Suunnitelman muk. poistot	-3 741 900	-3 454 700	-4 998 150
Arvonalentumiset	0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	-1 769 700	-1 750 800	-2 497 608
Liikeylijäämä (-alijäämä)	2 179 900	738 900	128 787
Rahoitustuotot ja -kulut	-238 500	-280 150	0
Korkotuotot	0	0	0
Muut rahoitustuotot	0	0	0
Kunnalle maksetut korkokulut	0	0	0
Muille maksetut korkokulut	-238 500	-280 150	0
Korvaus peruspääomasta	0	0	0
Muut rahoituskulut	0	0	0
Ylijäämä (alij.) ennen varauksia	1 941 400	458 750	128 787
Poistoeron muutos	0	0	0
Vapaaehtoisten varausten muutos	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	1 941 400	458 750	128 787

Hollolan kunta		RAHOITUSLASKELMA	
Toimitilapalvelut			
	TA 2015*	TA 2016**	
	€	€	
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoitus	4 857 150	5 683 300	
Liikeliijäämä (-alijäämä)	1 682 600	2 179 900	
Poistot ja arvonalennukset	3 454 700	3 741 900	
Rahoitustuotot ja -kulut	-280 150	-238 500	
Muut rahoituksen korjaukset	0	0	
Investointien rahavirta	-6 690 000	-3 066 000	
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-6 690 000	-3 066 000	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0	
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 832 850	2 617 300	
Rahoituksen rahavirta			
Lainakannan muutokset	3 146 300	1 558 900	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	0	0	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	6 034 000	4 135 800	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	0	0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muille	-2 887 700	-2 576 900	
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0	0	
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0	0	
Oman pääoman muutokset	0	0	
Liittymismaksujen muutos	0	0	
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0	
Rahoituksen rahavirta	3 146 300	1 558 900	
Rahavarojen muutos	1 313 450	4 176 200	

* Tilakeskus

** Toimitilapalvelut (Tilakeskus+Kiinteistöpalvelut)

PERUSPALVELUKESKUS OIVA

Tuloslaskelma €
Perusturvalautakunta

	TA-esitys 2016	TA 2015	TP 2014
Liikevaihto	137 462 500	136 374 400	138 300 786
Tuotteiden varastojen muutos	0	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0
Muut tuotot	26 800	54 800	73 920
Tuet ja avustukset	1 906 600	1 932 000	731 572
Materiaalit ja palvelut	-79 689 000	-76 789 600	-78 636 590
Ostot tilikauden aikana	-3 272 800	-3 229 800	-23 449 531
Varastojen muutos	0	0	0
Palvelujen ostot	-76 416 200	-73 559 800	-55 187 059
Henkilöstökulut	-44 492 100	-46 153 400	-44 034 999
Palkat ja palkkiot	-35 584 100	-37 062 700	-35 466 588
Henkilösivukulut	-8 908 000	-9 090 700	-8 568 411
Eläkekulut	-6 664 400	-6 902 100	-6 533 997
Muut henkilösivukulut	-2 243 600	-2 188 600	-2 034 414
Poistot ja arvonalentumiset	-43 000	-30 400	-36 230
Suunnitelman muk. poistot	-43 000	-30 400	-36 230
Arvonalentumiset	0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	-15 187 800	-15 394 300	-16 413 862
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-16 000	-6 500	-15 403
Rahoitustuotot ja -kulut	16 000	6 500	15 430
Korkotuotot	12 000	3 000	13 012
Muut rahoitustuotot	6 000	6 500	6 203
Kunnalle maksetut korkokulut	0	0	0
Muille maksetut korkokulut	0	-3 000	-1 237
Korvaus peruspääomasta	0	0	0
Muut rahoituskulut	-2 000	0	-2 548
Ylijäämä (alij.) ennen varauksia	0	0	27
Poistoeron muutos	0	0	0
Vapaaehtoisten varausten muutos	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	0	0	27

OIVA MAKSUOSUUDET

Maksuosuudet vuodelle 2016

Hollola ja						M% tpe 2015
Hkoski	tp2014	ta2015	TPE 2015 *	ta 2016		
akuutti	1 074 030	2 060 100	2 613 000	2 377 500		-9,0 %
ensihoito	810 500	800 000	847 900	859 900		1,4 %
esh	23 109 735	21 961 500	22 710 000	22 815 000		0,5 %
ymp.th	281 485	329 000	284 406	331 700		16,6 %
Yhteensä	25 275 750	25 150 600	26 455 306	26 384 100		-0,3 %
OIVA	41 278 380	42 064 700	42 555 600	42 275 000		-0,7 %
Yhteensä sote	66 554 130	67 215 300	69 010 906	68 659 100		-0,5 %

Asikkala	tp2014	ta2015	TPE 2015*	ta 2016	M% ta 2015
akuutti	292 328	726 200	806 400	680 000	-16 %
ensihoito	544 700	554 000	594 400	594 200	0 %
esh	8 742 247	8 393 300	8 321 000	8 461 000	2 %
ymp.th	200 881	212 300	231 388	214 000	-8 %
Yhteensä	9 780 156	9 885 800	9 953 188	9 949 200	0 %
OIVA	19 295 660	18 429 600	18 650 000	18 429 600	-1 %
Yhteensä sote	29 075 816	28 315 400	28 603 188	28 378 800	-1 %

Kärkölä	tp2014	ta2015	TPE 2015*	ta 2016	M% ta 2015
akuutti	242 655	556 200	604 900	600 000	-0,8 %
ensihoito	263 500	255 000	278 800	201 300	-27,8 %
esh	4 983 618	5 198 200	4 671 000	4 769 000	2,1 %
ymp.th	131 187	128 700	133 486	129 700	-2,8 %
Yhteensä	5 620 960	6 138 100	5 688 186	5 700 000	0,2 %
OIVA	9 031 919	10 356 000	9 800 000	9 864 300	0,7 %
Yhteensä sote	14 652 879	16 494 100	15 488 186	15 564 300	0,5 %

Padasjoki	tp2014	ta2015	TPE 2015*	ta 2016	M% ta 2015
akuutti	91 846	263 700	333 900	300 000	-10,2 %
ensihoito	479 600	513 000	346 900	316 400	-8,8 %
esh	3 370 763	3 301 500	3 393 000	3 554 000	4,7 %
ymp.th	54 385	53 400	66 031	53 800	-18,5 %
Yhteensä	3 996 594	4 131 600	4 139 831	4 224 200	2,0 %
OIVA	8 829 703	8 522 200	8 901 000	8 678 700	-2,5 %
Yhteensä sote	12 826 297	12 653 800	13 040 831	12 902 900	-1,1 %

Yhteensä	tp2014	ta2015	TPE 2015*	ta 2016	M% ta 2015
akuutti	1 700 859	3 606 200	4 358 200	3 957 500	9,74
ensihoito	2 098 300	2 122 000	2 068 000	1 971 800	-7,08
esh	40 206 363	38 854 500	39 095 000	39 599 000	1,92
ymp.th	667 938	723 400	715 311	729 200	0,80
Yhteensä	44 673 460	45 306 100	46 236 511	46 257 500	2,10
OIVA	78 435 662	79 372 500	79 906 600	79 247 600	-0,16
Yhteensä sote	123 109 122	124 678 600	126 143 111	125 505 100	0,66

* ei sisällä v. 2015 kuntayhtymän alijäämän kattamista

Hollolan kunta
 PL 66, (Virastotie 3), 15870 Hollola
 Puh. (03) 880 111
 Fax (03) 880 3474
www.hollola.fi, kirjaamo@hollola.fi
 sähköposti: etunimi.sukunimi@hollola.fi